

7

NOWE
Słowa na
start!

Joanna Kuchta, Katarzyna Łęk,
Małgorzata Ginter, Joanna Kościerzyńska

Zeszyt ćwiczeń

DO JĘZYKA POLSKIEGO
DLA KLASY SIÓDMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Twoje mocne strony

NOWE Słowa na start!

Ćwiczenia są skorelowane z podręcznikiem *NOWE Słowa na start!* dla klasy 7 dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEiN: 907/4/2020

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2023
ISBN 978-83-267-4701-4

Koordinacja prac: Karina Kosicka.

Redakcja merytoryczna: Karina Kosicka, Magdalena Pagińska, Katarzyna Wojciechowska.

Redakcja językowa: Agnieszka Gzylewska.

Nadzór artystyczny: Kaia Pichler. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn.

Projekt okładki: Maciej Galiński. **Projekt graficzny i opracowanie graficzne:** Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka.

Realizacja projektu graficznego: Katarzyna Bielejewska, Dorota Gajda.

Ilustracje: Marcin Franczak. **Fotoserwis:** Magdalena Dzwonkowska.

Wykaz tekstów: Baniecka Ewa, *Gwara młodzieżowa jako odmiana współczesnej polszczyzny – próba charakterystyki*, Studia Gdańskie, t. V, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna, Gdańsk 2008; Butler Samuel, Kafka Franz, Kartezjusz, Lec Stanisław Jerzy, Schopenhauer Arthur, Wilde Oskar, Zola Émile, aforyzmy [w:] Markiewicz Henryk, Romanowski Andrzej, *Skrzydlate słowa. Wielki słownik cytatów polskich i obcych*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2007; Carlson Richard, *Nie zadreżaj się drobiazgami, nastolatku. Proste sposoby na zachowanie spokoju w kłopotliwych i straszących sytuacjach*, przeł. Magdalena Hermanowska, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008; Doroszewicz Krystyna, *Imię jak cień*, <http://charaktery.eu/artukul/1047> [dostęp: 27.06.2017]; Einstein Albert, aforyzm, https://pl.wikiquote.org/wiki/Albert_Einstein [dostęp: 27.06.2017]; Furgalińska Joanna, *Czechów trzech, czyli polskie łamańce językowe*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2010; Hóldys Andrzej, *Zagłada wielkich gadów* [w:] „Wiedza i Życie” 2015, nr 2; Kapuściński Ryszard, *Heban*, Czytelnik, Warszawa 2016; Kitowicz Jędrzej, *Opis obyczajów za panowania Augusta III. O zabawach studenckich*, <http://literat.ug.edu.pl/xxx/kitowic/k0020.htm> [dostęp: 18.01.2017]; „Książki. Magazyn do Czytania” nr 3 (22), wrzesień 2016; Kofta Jonasz, *Jej portret*, Prószyński Media Sp. z o.o., Warszawa 2019; Kopi Stanisław, *Latą okupacji: kronika fotograficzna walczącej Warszawy*, „Pax”, Warszawa 1989; Kozuszek Radosław, *Pożyteczny szkodnik*, „Wiedza i Życie” 2007, nr 4; Ligoń Stanisław, *Ło dobrem wychowaniu – słówek pora* [w:] tegoż, *Bery i bojki śląskie*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1980; Nagranie z archiwum fonograficznego Zakładu Dialektologii Polskiej UAM w Poznaniu, nagrał Henryk Nowak, tekst przepisał Jerzy Sierociuk, *Gwary polskie. Przewodnik multimedialny*, pod red. Haliny Karaś, http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=921&Itemid=33 [dostęp 18.01.2017]; Riordan Rick, *Percy Jackson i bogowie olimpijscy. Złodziej pioruna*, przeł. Agnieszka Fulińska, Wydawnictwo Galeria Książki, Kraków 2010; Romanowska Dorota, *Słońca się łani*, „Newsweek” 2015, nr 31; Siegel Daniel J., *Burza w mózgu nastolatka. Potencjał okresu dorastania*, przeł. Karolina Bochenek, Wydawnictwo Mind 2016; Skłodowska-Curie Maria, aforyzm, https://pl.wikiquote.org/wiki/Maria_Sk%C5%82odowska-Curie [dostęp: 27.06.2017]; Słowacki Juliusz, *Balladyna*, oprac. Mieczysław Inglot, wyd. 4, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1984; Sztudynger Jan, *Chorągiewka* [w:] tegoż, *Piórka prawie wszystkie*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2007; Szymborska Wisława, aforyzm, https://pl.wikiquote.org/wiki/Wis%C5%82awa_Szymborska [dostęp: 27.06.2017] Twórczość Wisławy Szymborskiej © Fundacja Wisławy Szymborskiej, www.szymborska.org.pl; Szymborska Wisława, *Ludzie na moście* [w:] tejże, *Wiersze wybrane*, Wydawnictwo a5, Kraków 2012 Twórczość Wisławy Szymborskiej © Fundacja Wisławy Szymborskiej, www.szymborska.org.pl; Szymborski Krzysztof, *Po nas przyjdą tylko maszyny*, „Wiedza i Życie” 2017, nr 5; Tekst dyktanda, <http://www.pieniny.net.pl/atracje/splyw-dunajcem/> [dostęp w dniu: 15.05.2020]; Tekst gwarowy – Drwały 2, nagranie Paweł Ziętara, przepisanie Monika Kresa, opracowanie Justyna Garczyńska, *Gwary polskie. Przewodnik multimedialny*, pod red. Haliny Karaś http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=563&Itemid=21 [dostęp 18.01.2017]; Tekst gwarowy – Pląza 1, nagranie i zapis Izabela Stapor, *Gwary polskie. Przewodnik multimedialny*, pod red. Haliny Karaś, http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=470&Itemid=18 [dostęp 18.01.2017]; Wojnicka Joanna, Katarfiasz Olga, *Słownik wiedzy o filmie*, ParkEdukacja 2005.

Zdjęcia: Archiwum Nowej Ery: s. 90; **BE&W:** AKG Images s. 91 (Velázquez), Alamy s. 89 (Moreau), bpk/Nationalgalerie, SMB s. 92, RMN s. 89 (Seon), The Moviestore Collection Ltd s. 27; **EastNews:** AKG Images s. 77 (Einstein), Album/Erich Lessing s. 93 (Picasso); **Forum/Eugeniusz Helbert** s. 13; **Getty Images/iStock:** Gonzalo Azumendi s. 91 (Michał Anioł), Westend61 s. 91 (da Vinci); **Munchmuseet** s. 93 (Munch); **Olaf Hajek** okładka; Shutterstock s. 21, 28, 55, 77 (Skłodowska-Curie), Ryan Rodrick Beller s. 91 (Banksy); **The Metropolitan Museum of Art** s. 115; **Thinkstock/Getty Images/iStock/egal** s. 24.

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 58 721 48 00

Druk i oprawa: Quad/Graphics Europe Sp. z o.o.

Spis treści

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

■ Kształcenie językowe

Odmienne i nieodmienne części mowy	4
Imiesłowy przymiotnikowe	10
Imiesłowy przysłówkowe	13
Archaizmy	16
Części zdania i związki wyrazowe	18
Rodzaje wypowiedzi	21
Zdania złożone współrzędnie	23
Typy zdań złożonych podrzędnie	27
Zdania złożone podrzędnie z imiesłowowym równoważnikiem zdania	32
Mowa zależna i niezależna	34
Budowa słowotwórcza wyrazów	36
Rodzaje formantów i ich funkcje	39
Wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo. Wyrazy pokrewne, rodzina wyrazów	43
Wyrazy złożone	45
Skróty i skrótowce	48
Treść i zakres znaczeniowy wyrazu	51
Synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne i homonimy	53
Fonetyka	56
Rozbieżności między mową a pismem	60
Różne odmiany polszczyzny	63
Słownictwo o ograniczonym zasięgu (środowiskowe, zawodowe, terytorialne)	65
Sprawdź, czy potrafisz	69

■ Ortografia

Pisownia <i>nie</i> z różnymi częściami mowy	71
Pisownia <i>nie</i> z imiesłowami	73
Pisownia wielką i małą literą	75
Zasady cytowania tekstów	77
Kłopotliwe przedrostki i przyrostki	78
Pisownia <i>ó, u, rz, ż, ch, h</i>	79
Pisownia przymiotników złożonych	81
Pisownia <i>q, ę, om, on, em, en</i>	82
Sprawdź, czy potrafisz	83

■ Szkoła mówienia i pisania

Kompozycja tekstu i budowa akapitów	85
Opowiadanie twórcze inspirowane mitem lub przypowieścią	88
Opis dzieła sztuki	91
Wypowiedź argumentacyjna	94
Streszczenie	96
Rozprawka	99
Przemówienie	104
Recenzja	108
Sprawdź, czy potrafisz	112

■ Środki językowe w tekstach

Zestaw 1 – zadania do tekstów	115
Zestaw 2 – zadania do tekstów	119
Zestaw 3 – zadania do tekstów	124

Odmienne i nieodmienne części mowy

Podręcznik, s. 41–45

- E** 1 Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu: *Liście żółkną i czerwienieją* czasowniki nazywają **A/B** i występują w trybie **C/D**.

A. czynności

C. oznajmującym

B. stany

D. przypuszczającym

- 2 W każdym szeregu skreśl czasownik, który nie pasuje do pozostałych. Wyjaśnij, czym różni się ten wyraz od form pozostałych słów w danym przykładzie.

Wykonaj
ćwiczenia
docwiczenia.pl
Kod: S74RUC

Przykład:

czytuje, ~~pasuje~~, balansuje, szarżuje – forma czasownika różni się osobą, przekreślony czasownik jest w pierwszej osobie liczby pojedynczej, a pozostałe – w trzeciej.

byli, jechaliśmy, jedziemy, oglądali – _____

trwać, są, myli, pojadą – _____

policzy, wytrze, będą jeść, wyjedzie – _____

ogłoszono, zamknął, zapowiedziano, udostępniono – _____

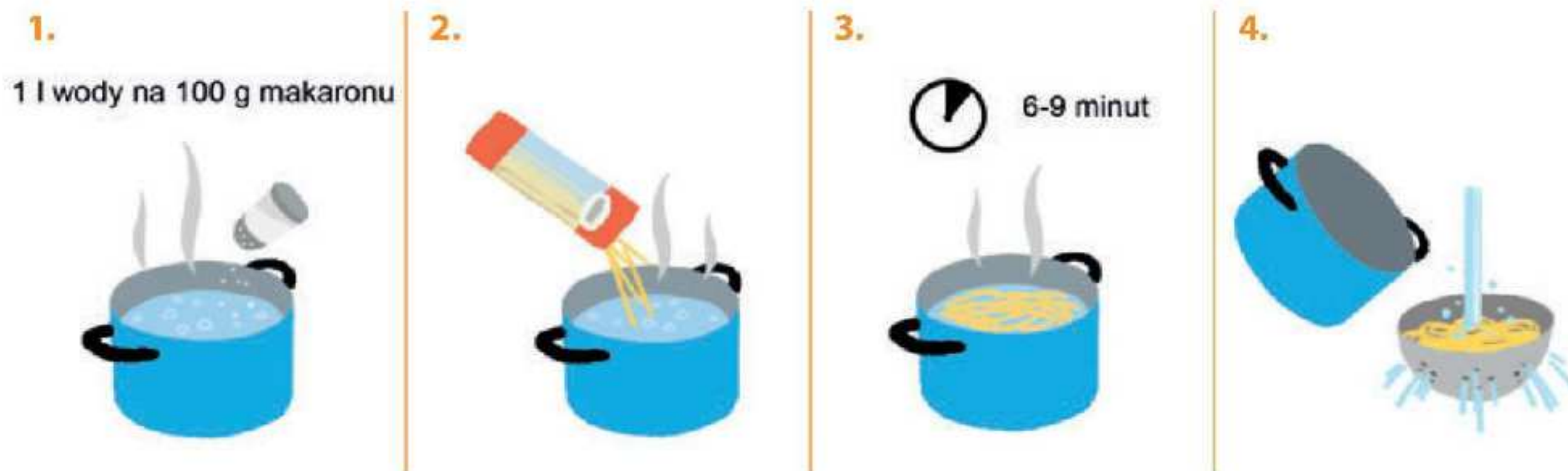
- 3 Wpisz w kolejnych kratkach pierwsze litery czasowników niedokonanych, a następnie – czasowników dokonanych.

chlapać, zaczynać, mruknąć, łupnąć, emitować, ostrzec, słuchać, łapać, skoczyć, angażować, zapisać, władać

									I				

– jeden z polskich laureatów Literackiej Nagrody Nobla.

- 4 Korzystając z instrukcji graficznej, napisz, jak ugotować makaron. Użyj form trybu rozkazującego czasownika.

- 5 Nadaj podanej wypowiedzi oficjalny charakter. W tym celu zastosuj czasowniki w stronie biernej.

26 września w ramach ogólnopolskiej akcji „Sprzątanie świata” posprzątamy las w pobliżu naszej szkoły. Na koniec przeprowadzimy konkurs na temat zasad segregacji śmieci. Okolicznym mieszkańcom rozdamy własnoręcznie wykonane ulotki zachęcające do dbania o środowisko.

Uczniowie klasy VII b

- 6** Przeredaguj podane wypowiedzenia, tak aby uniknąć dwuznaczności. Zastosuj formy strony biernej czasownika.

Domy otaczają drzewa.

Smartfony zastąpiły telefony stacjonarne.

Decyzje przełożonych wywołały przemiany w organizacji.

Zmiany w funkcjonowaniu serwisu spowodowały protesty użytkowników.

Działanie władz zainicjowało wyjście z kryzysu.

- 7** Określ formę gramatyczną wskazanych rzeczowników i przymiotników.

Wszyscy czekali na opinię sędziego sportowego.

Do posiłku zawsze siadaj z czystymi rękoma.

Koledzy, porozmawiajmy o prawdziwych przyjaciółach.

Troskliwie przyglądał się młodszemu synowi.

Tomek upiekł przepyszną szarlotkę.

- E 8** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wyrazy podkreślone w zdaniu: <u>Niekorzystanie</u> ze smartfona sprzyja <u>byciu</u> tu i teraz to rzeczowniki utworzone od czasowników.	P	F
Zdanie: Czy dolać ci (herbata)? należy uzupełnić rzeczownikiem <i>herbata</i> w bierniku liczby pojedynczej.	P	F

- E 9** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przymiotnikiem, od którego tworzy się formy stopnia wyższego i najwyższego w sposób nieregularny, jest słowo:

- A. łysy.
- B. dobry.
- C. wesoły.
- D. dokładny.

- Którego z podanych przymiotników się nie stopniuje? Wyjaśnij dlaczego.

- 10** Podkreśl przysłowki, które nie pochodzą od przymiotników.
znienacka, szczegółowo, wcześniej, dokładnie, wczoraj, teraz, bardzo

Sztuka mówienia

- 11** Przeczytaj podane pary zdań, zastępując powtarzające się wyrazy odpowiednimi zaimkami.
- Na pokazie widziałam oryginalne buty. Kiedyś też zaprojektuję oryginalne botki.
  - Podczas ferii byłem w górach na nartach. Podczas ferii poznałem Zośkę.
  - Gra wyróżnia się licznymi zwrotami akcji. Kto raz zagra w grę, będzie marzyć o kolejnej rundzie.
  - Kaśka pomogła szesnastu osobom. Ja też pomogę szesnastu osobom.

- E 12** Jakimi formami zaimków należy uzupełnić podane zdanie? Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Pamiętam, jak babcia opowiadała **A/B** o swoim dzieciństwie. Lubiłem **C/D** słuchać.

A. mnie

C. jej

B. mi

D. niej

- 13** Zapisz liczebniki słownie.

Kasiu!

Po (1.) _____, kup (1) _____ bagietkę, (2) _____ pomidory, (10) _____ plastrów żółtego sera oraz karmę dla (3) _____ kociąt i (2) _____ psów. Po (2.) _____, zjedz śniadanie. I wreszcie po (3.) _____, pamiętaj, że o godzinie (15) _____ masz wizytę u dentysty.

Do wieczora!

Mama

- Wpisz liczebniki z tekstu w odpowiednich rubrykach tabeli.

Liczebniki		
główne	porządkowe	zbiorowe

- E 14** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W zdaniu: <i>W budynku było 4 drzwi</i> należy zastosować liczebnik główny.	P	F
W powiedzeniu: <i>Dzielić włos na (4)</i> należy użyć liczebnika zbiorowego.	P	F

- 15** Podkreśl wykrzykniki, a następnie połącz je z funkcją, którą pełnią w podanych zdaniach.

Uff, jak gorąco! •	• Wyraża zaskoczenie.
Zegar gada tik-tak. •	• Służy powitaniu kogoś.
Auć, zabolalo! •	• Podkreśla odczucie gorąca.
Hej! Jak się masz? •	• Wyraża ból.
O, nie spodziewałam się ciebie! •	• Naśladuje dźwięki.

- 16** Skreśl partykuły w podanym zdaniu.

Niech twoja siostra nie krzyczy na tego psa.

- Napisz, jak usunięcie partykuł wpłynęło na sens wypowiedzenia.

- E 17** Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie spośród 1.–3.

W zdaniu: *Jak sądzisz, chyba można mu zaufać?* podkreślony wyraz jest

A.	przysłówkiem	i ma za zadanie	1.	wzmocnić sens wypowiedzi.
			2.	wyrazić przypuszczenie.
B.	partykułą		3.	określić okoliczności sytuacji.

- 18** Nazwij części mowy, a następnie ułóż zdanie ze wszystkich podanych wyrazów. Zastosuj poprawne formy gramatyczne odmiennej części mowy.

hej – _____ podejść – _____ no – _____

szybko – _____ do – _____ koleżanka – _____

i – _____ podać – _____ ona – _____

dwa – _____ dojrzały – _____ jabłko – _____

Imiesłowy przymiotnikowe

Podręcznik, s. 49–52

- 1** Odszukaj w podanych sentencjach imiesłowy przymiotnikowe i określ ich formy: przypadek, liczbę i rodzaj.

Życie jest sztuką wyciągania wystarczających wniosków z niewystarczających przesłanek.

Samuel Butler [czyt.: samjuel batler]

Sztuka jest wycinkiem rzeczywistości widzianym przez temperament artysty.

Émile Zola [czyt.: emil]

Człowiek patrzący na sprawę z obydwu stron zwykle nie widzi żadnej.

Oscar Wilde [czyt.: oskar łajld]

Książka musi być jak siekiera, która rozcina zamrożone morze w naszych piersiach.

Franz Kafka [czyt.: franc]

- 2** Uzupełnij tytuły artykułów prasowych imiesłowami w odpowiednich formach. Określ przypadek, liczbę oraz rodzaj wpisanych wyrazów.

oddziałujący, dokonujący, obowiązujący, przekonujący

O zmianach _____
się na naszych oczach

CO Z _____
PRZEPISAMI?

BEZ _____
ARGUMENTÓW

Produkty _____
na środowisko

- 3 Przekształć zdania według wzoru. Następnie wypisz imiesłowy, którymi zostały zastąpione czasowniki.

Przykład:

Powieść „Władca pierścieni”, którą napisał Tolkien, cieszy się dużą popularnością.

Powieść „Władca pierścieni” napisana przez Tolkiena cieszy się dużą popularnością.

Główny bohater – Frodo Baggins – jest hobbitem, który wędruje do Mordoru.

Na potrzeby filmu, który nakręcono na podstawie powieści Tolkiena, uszyto 19 000 kostiumów dla aktorów.

- 4 Przeczytaj wypowiedź z portalu społecznościowego. Następnie zapisz w tabeli czasowniki w formie bezokoliczników i utwórz od nich imiesłowy przymiotnikowe.

Ja_kuba 3 godziny temu

Do świtu śledziłem losy bohaterów powieści J.R.R. Tolkiena. Czytałem w szkole, w tramwaju, przy obiedzie i przy kolacji. Uwielbiam powieści fantasy!

Odpowiedz

Czasownik	Imiesłów przymiotnikowy czynny	Imiesłów przymiotnikowy bierny

- 5** Uzupełnij zdania odpowiednimi imiesłowami przymiotnikowymi.

Dziewczyna (śpiewać) _____ przed chwilą w konkursie ma najładniejszy głos.

Piosenka (śpiewać) _____ przez uczestników konkursu jest bardzo melodyjna.

Zawodnik (grać) _____ w meczu na pozycji napastnika doznał kontuzji.

Dochód z koncertu (grać) _____ na rynku zostanie przekazany szpitalowi.

Sztuka mówienia

- 6** Napisz odpowiedź na pytanie kolegi. Następnie ją przeczytaj, akcentując najważniejszą cechę odróżniającą imiesłowy od przymiotników.

Pomóż! Podpowiedz, jak odróżnić przymiotniki od imiesłów przymiotnikowych.

- E 7** Który z podanych wyrazów jest takim samym imiesłowem co słowo *zapowiedziany*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. *Plany.*

B. *Jęczący.*

C. *Zajęty.*

D. *Ustawiono.*

- Zapisz bezokolicznik czasownika, od którego został utworzony wskazany przez Ciebie imiesłów.

- E 8** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wyrazy podkreślone w zdaniu: *Podobają mi się wytarte i sprane dzinsy* są **A/B**, ponieważ zostały utworzone od **C/D**.

A. imiesłowami przymiotnikowymi

C. czasownika

B. przymiotnikami

D. rzeczownika

Imiesłowy przysłówkowe

Podręcznik, s. 53–54

- 1** Wybierz imiesłowy przysłówkowe spośród wyrazów podanych w ramce. Zapisz je. Pierwsze litery, czytane kolejno, utworzą hasło.

podpisany, zapisawszy, piszący, udawany, akceptując, myty, jedząc, pluskający, dotarłszy, robiący, idący, emanując, bity, lecąc, łapany, ścigający

---

Hasło: – potoczna nazwa nagrody przyznawanej corocznie w dziedzinie literatury fantastycznej.

Nagroda im. Janusza A. Zajdla

- 2** Utwórz imiesłowy przysłówkowe od podanych czasowników i uzupełnij zdania. Następnie zapisz każdy imiesłów w odpowiednim miejscu schematu.

(*Nauczyć się*) _____ wiersza na pamięć, zgłosił się do konkursu.

(*Patrzeć*) _____ przez okno, podziwiali kwitnące drzewa.

(*Myśleć*) _____ o córce zdającej dziś egzamin, czuł spokój.

(*Wsiąść*) _____ do auta, uruchomiła silnik.

IMIESŁOWY PRZYSŁÓWKOWE

współczesne

uprzednie

- 3** Podkreśl w dialogach imiesłowy. Wypisz czasowniki, od których zostały utworzone.

- E 4** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wyrazy *patrząc, tańcząc* są **A/B** i zostały utworzone od czasowników **C/D**.

A. imiesłowami przysłówkowymi współczesnymi	C. dokonanych
B. imiesłowami przysłówkowymi uprzednimi	D. niedokonanych

- 5** Przekształć zdania, zastępując podkreślone fragmenty konstrukcją z imiesłowem przysłówkowym, tak aby zachować sens wypowiedzi. Pamiętaj o poprawnej interpunkcji.

Rodzice tłumili śmiech i zasłaniali usta dłońmi.

Usłyszała zbliżające się kroki i zaczęła wołać o pomoc.

Gdy zgubiliśmy się w lesie, poczuliśmy lęk.

Wędrowaliśmy po plaży i brodziliśmy w miękkim piasku.

- 6 Wypisz ze słownika ortograficznego pięć czasowników rozpoczynających się literą *u*, od których można utworzyć imiesłowy przysłówkowe uprzednie.

Sztuka mówienia

- 7 Przygotuj krótką wypowiedź, w której podejmiesz próbę przekonania swoich rodziców lub opiekunów, aby pozwolili Ci wyjść ze znajomymi do kina. W swoim tekście zastosuj co najmniej dwa imiesłowy.

- E** 8 Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Imiesłów <i>zaprosiwszy</i> powstał od czasownika <i>zapraszać</i> .	P	F
Sens wypowiedzenia: <i>Pisząc SMS, słuchała koleżanki</i> można wyrazić zdaniem: <i>Pisała SMS i słuchała koleżanki</i> .	P	F

- 9 Uzupełnij wypowiedzenia imiesłowowymi równoważnikami zdania zgodnie ze wskazówkami podanymi w nawiasach.

(czynność wcześniejsza niż ta, która została wyrażona w drugim zdaniu)

_____, poszedł spać.

(czynności równoczesne) _____, odrabiała lekcje.

(czynność wcześniejsza niż ta, która została wyrażona w drugim zdaniu)

_____, zadzwoniła do koleżanki.

(czynności równoczesne) _____, oglądała film anime.

- 1** Podkreśl archaizmy w podanych przysłowiach. Objaśnij znaczenie wybranego przysłowia.

Jaki pan, taki kram.

Wart Pac pałaca, a pałac Paca.

Do grosza grosz, to się napelni trzos.

Pierwej sobie, potem tobie.

Mądrej głowie dość dwie słowie.

- 2** Przeczytaj podany tekst i wykonaj zadania.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7U272

W biegu szkolnych nauk były dwa dni w każdym tygodniu studentom na rekreację, czyli rozerwanie umysłu pracą szkolną utrudzonego [...]. [...] Zabawy na rekreacji zwyczajne były: piłka i palcat [...]. [...] Piłka był to kłębek z wełny albo z pakuł, tego po wierszchu niciarni osnuty, potem skórą obszyty albo też niciarni różnego koloru w siatkę [...]. Ta piłka używana była dwojako: raz do trafiania nią w rękę na ścianie wyciągnioną albo też do uderzania o ziemię a łapania jej na powietrzu; drugi raz podczas rekreacji w polu do wyrzucania jej na powietrze jak najdalej i uganiania się za nią. [...] Więc wszyscy tej strony gracze, ku której też piłka rzuconą była, z natężeniem oczów w górę i z gotowością rąk pilnowali na piłkę na dół się spuszczącą, gdzie im się ukaże. Skoro ją zoczyli, tam szybkością jak największą, jeden drugiego ubiegając, pędzili wszyscy na schwytanie piłki na powietrzu.

Jędrzej Kitowicz, *Opis obyczajów za panowania Augusta III. O zabawach studenckich*, fragmenty

- A.** W każdą rubrykę tabeli wpisz trzy przykłady odpowiednich archaizmów.

Wyrazy, które całkowicie wyszły z użycia lub zmieniły znaczenie	Wyrazy, które zmieniły swoją formę

- B.** Wybierz cztery spośród archaizmów i objaśnij ich znaczenie. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika języka polskiego.

- E 3** Uzupełnij zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Archaizm podkreślony w cytacie pochodzącym z *Pieśni świętojańskiej o sobótce*: *Kto tve wczasy, kto pożytki / Może wspomnieć za raz wszytki* jest przykładem archaizmu dotyczącego **A/B**. Można go zastąpić wyrazem **C/D**.

- A. słownictwa
B. wymowy
C. urlop
D. wygody

Dla dociekliwych

- 4** W górnym rzędzie umieszczono wyrazy, które kiedyś miały inne znaczenie. Połącz każdy z nich z jego objaśnieniem. W razie potrzeby skorzystaj z dostępnych źródeł informacji.

sklep   dowcip   miasto   pleć   czoło   posada
inteligencja   fundament   piwnica   przód   zamiast   cera

- 5** W podanych przykładach podkreśl archaizmy. Następnie ustal, co one oznaczają, i zapisz ich współczesne odpowiedniki.

Przykłady	Współczesny odpowiednik
to nieużyty człek	
zaroila się izba od gawiedzi	
spojrzeć zyzem	
suknię ochędożył	
przez pięć roków	

Części zdania i związki wyrazowe

- 1** W każdym zdaniu podkreśl podmiot i orzeczenie. Nazwij ich rodzaje.

Moimi ulubionymi filmami są komedie i kryminały.

podmiot _____ orzeczenie _____

Mój brat został laureatem konkursu informatycznego.

podmiot _____ orzeczenie _____

Zdobyli najwyższy szczyt Tatr.

podmiot _____ orzeczenie _____

- E 2** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W zdaniu: <u>Pływanie</u> jest bardzo relaksujące podkreślony wyraz jest podmiotem.	P	F
Wypowiedzenie <i>Szybko przygotowano śniadanie</i> to przykład zdania bezpodmiotowego.	P	F

- E 3** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przydawka wyrażona wyrażeniem przyimkowym występuje w zdaniu

A. Poszłam do pobliskiego kina.

B. Wielki żaglowiec wpłynął do portu.

C. Przepadam za konfiturą z truskawek.

D. Dzięki najbliższym przyjaciołom odzyskał nadzieję.

- Przekształć wypowiedzenie tak, aby zastąpić przydawkę wyrażoną wyrażeniem przyimkowym przydawką będącą przymiotnikiem.

- 4** Podkreśl w wypowiedzeniach przydawki. Zapisz obok pytania, na które odpowiadają.

Produkujemy pyszne pączki z budyniem. _____

Tylko u nas kupisz ciasto czekoladowe. _____

Ojciec Karola naprawia rowery górskie. _____

- 5** Do podanych orzeczeń dobierz określenia, które pełnią funkcję dopełnień. Skreśl niepotrzebne wyrazy.

czytam *głośno/siostrze*

spaceruje w *parku/z psem*

pływają z *instruktorem/szybko*

wyjedziemy z *kolegami/z domu*

pomogłam *wczoraj/koledze*

kupię sok *rano/z pomarańczy*

- E 6** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu: *Szybko pożyczyłem jemu kartkę* podkreślone wyrazy to **A/B** wyrażone **C/D**.

A. przydawki

C. przymikiem i rzeczownikiem

B. dopełnienia

D. zaimkiem i rzeczownikiem

- 7** W podanej wiadomości podkreśl okoliczniki. Następnie wypisz pytania, na które odpowiadają.

W środę o godzinie 17.00 w kawiarni Kwadrans odbędzie się spotkanie z autorką powieści „Moja podróż”. Podczas tego wydarzenia nasz gość opowie o swoich wędrówkach po Gruzji i głośno odczyta fragment książki. Spotkanie zakończy się degustacją gruzińskich przysmaków.

- 8** Rozwiń podane zdanie tak, aby w grupie podmiotu wystąpiły dwa określenia, a w grupie orzeczenia – cztery.

Samolot przyleciał.

- Nazwij dopisane części zdania.

- 9** Wpisz podane związki wyrazowe do odpowiednich rubryk tabeli.

przeczytał komiks, pisał starannie, upiekła ciasto, wszedł na drzewo, dojrzałe śliwki

Związki zgody	Związki rzędu	Związki przynależności

- 10** Wypisz związki wyrazowe występujące w podanym wypowiedzeniu.

Dzisiaj mój brat najszybciej przebiegł trudną górską trasę.

zw. zgody: _____

zw. rzędu: _____

zw. przynależności: _____

- ★ **11** Zapisz w zeszycie trzy zdania z wyrazem *komiks*, tak aby w każdym pełnił on funkcję innej części zdania: podmiotu, przydawki i dopełnienia.

Rodzaje wypowiedzeń

Podręcznik, s. 106–108

- 1** Przekształć wypowiedzenia pod fotografią w równoważniki zdań.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7JU06

Na plaży odbywał się pojedynek polegający na przeciąganiu liny.

W jednej z drużyn byli sami chłopcy.

Dziewczynki okazały się silnym przeciwnikiem.

Na piasku było mnóstwo śladów pozostawionych przez uczestników pojedynku.

- 2** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7RYU1

Zdanie: *Niezwłocznie wstali i wyszli z sali* jest wypowiedzeniem **A/B** i wyraża **C/D**.

A. złożonym

C. rozkaz

B. pojedynczym

D. oznajmienie

3 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przykładem równoważnika zdania jest wypowiedzenie

- A. *Wróć wieczorem!*
- B. *Wychodzi na prostą.*
- C. *Czytanie przyjemnością.*
- D. *Czy wreszcie dojechaliśmy?*

- Przekształć równoważnik zdania w zdanie.

Dla dociekliwych

4 Korzystając z dostępnych źródeł informacji, dopisz zakończenia podanych przysłów.

- ☐ Bez ciekawości _____
- ☐ Jak cię widzą, _____
- ☐ Kto się czubi, _____
- ☐ Paluszek i główka _____
- ☐ Jak sobie pościelesz, _____
- ☐ Dla chcącego _____
- ☐ Potrzeba _____

- Zapisz w kratce przy zdaniu pojedynczym literę P, przy równoważniku zdania – R, a przy zdaniu złożonym – Z.

5 Przekształć podane zdania pojedyncze w zdania złożone.

Wszedł na peron. Pociąg już odjechał.

Zjadła za dużo ciasta. Rozbolał ją brzuch.

Włożę ciepły płaszcz. Zdecyduję się na zimową kurtkę.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7DFMD

Zdania złożone współrzędnie

Podręcznik, s. 109–110

- 1** Podkreśl w zdaniach spójniki. Nazwij typy wypowiedzeń.

Patryk wszedł do sali i rozejrzał się uważnie.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7WT67

Marcel narzekał ostatnio na złe samopoczucie, dlatego poszedł do lekarza.

Ania będzie uczyła się w pobliskim liceum ogólnokształcącym lub wyjedzie do szkoły za granicę.

Piotr zastanawia się nad pójściem do liceum ogólnokształcącego, a jego dziewczyna chce kontynuować naukę w technikum gastronomicznym.

Podziękowaliśmy naszej nauczycielce oraz wręczyliśmy jej kwiaty.

- 2** Nazwij rodzaje zdań złożonych współrzędnie w podanych sentencjach. Podkreśl spójniki w tych wypowiedzeniach.

Każde dziecko jest do pewnego stopnia geniuszem, a każdy geniusz jest do pewnego stopnia dzieckiem.

Arthur Schopenhauer [czyt.: artur szopenhauer]

Myślę, więc jestem.

Kartezjusz

- 3 Spośród spójników wybierz takie, które nadadzą zdaniom złożonym współrzędnie wskazane znaczenie.

lub, więc, ale, a także

- Drugie zdanie składowe jest wnioskiem.

Mam zepsuty rower, _____ do pracy pojechałem tramwajem.

- Zdania składowe mówią o możliwości wyboru.

Wieczorem poczytam książkę _____ wybiorę zdjęcia do albumu.

- Drugie zdanie składowe przeciwstawia się pierwszemu.

Jestem zmęczony, _____ muszę popracować.

- Treści obu zdań łączą się ze sobą.

Lubię sztukę współczesną, _____ doceniam malarstwo renesansowe.

- 4 Przeczytaj tekst, a następnie zredaguj dwa zdania złożone współrzędnie nawiązujące do jego treści.

Zależność między Słońcem a klimatem na Ziemi budzi zainteresowanie naukowców od co najmniej 170 lat. Od tego czasu prowadzone są dokładne obserwacje naszej gwiazdy. Dzięki nim ustalono, że Słońce, od którego zależy życie na Ziemi,

jest wyjątkowo kapryśne. Na jego powierzchni zachodzą burzliwe procesy, których intensywność zmienia się co 10–12 lat. Naukowcy nazywają je cyklami słonecznymi – podkreślają, że każdy z nich jest nieco inny, i bacznie je obserwują.

Na podstawie tych obserwacji astronomowie z amerykańskiego National Solar Observatory w Tucson [czyt.: naszional solar obserwatory w tuson] już kilka lat temu przekonywali, że klimat na Ziemi ochłodzi się już w 2016 r.

Dorota Romanowska, *Słońce się leni*, fragment

- E** 5 Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Spójniki: *albo, czy, lub* są **A/B** spójnika *bądź* i łączą **C/D**.

A. synonimami

C. zdania współrzędne rozłączne

B. antonimami

D. zdania współrzędne przeciwstawne

Sztuka mówienia

- 6 Sformułuj kilkuzdaniową wypowiedź o relacjach z rówieśnikami. W wypowiedzi uwzględnij wszystkie rodzaje zdań złożonych współrzędnie.

- 7 Ułóż zdania odpowiadające podanym wykresom. Nazwij rodzaje tych wypowiedzi.

1 2

---

1 <.....> 2

---

1 >.....< 2

---

1 >.....> 2

- 8 Wstaw przecinki w odpowiednie miejsca.

STRONA GŁÓWNA
ULUBIONE
KONTAKT

Blog Marty

21 MARCA 2018

Znowu nie usłyszałam budzika i zasnęłam. Co teraz? Wezmę prysznic albo zdążę na sprawdzian z interpunkcji. Uwijałam się jak w ukropie ale wszystko sprzysięgło się przeciwko mnie! Nie mogłam znaleźć czystych dżinsów popsuł mi się zamek w ulubionej bluzie pękło sznurowadło w trampkach. Koszmar!

Do szkoły dotarłam spóźniona więc zawstydzona przemykałam korytarzami do klasy. Wreszcie chwyciłam za klamkę jednak drzwi pozostały zamknięte. Doznałam olśnienia! Dzisiaj pierwszy dzień wiosny dlatego wszyscy są w auli na koncercie „Mam talent”.

Q

- E 9** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wypowiedzeniem, w którym występuje błąd interpunkcyjny, jest zdanie

- A. *Albo pójdziemy do kina, albo zostaniemy w domu.*
- B. *Jem ulubione danie na obiad, oraz słucham radia.*
- C. *Wyjechali nad morze, ale się w nim nie kąpali.*
- D. *Posprzątała pokój, więc miała czas na relaks.*

- 10** Wstaw przecinki tam, gdzie to konieczne.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7D9KH

Pojadę z wami samochodem do Torunia a jutro wrócę pociągiem do Gdańska.

Magda jest przeziębiona więc nie może dzisiaj wystąpić w spektaklu.

Mateusz przygotuje dla Agnieszki obiad lub zabierze ją do restauracji.

Wszedłem dyskretnie do pomieszczenia cicho zamknąłem drzwi.

Filip zapomniał włączyć budzik dlatego spóźnił się na pierwszą lekcję.

Gabrysia chciałaby odwiedzić koleżankę w innym mieście ale jej rodzice najpierw muszą wyrazić zgodę.

Chciała podróżować autostopem jednak zdecydowała się na wynajem samochodu.

Ten kto przygotuje najsmaczniejszy deser wygra konkurs.

Zdania złożone podrzędnie

Podręcznik, s. 165–169

- 1** Zaznacz wypowiedzenia złożone podrzędnie, a dowiesz się, jakie imię otrzymał od rodziców Kylo Ren [czyt.: kajlo ren], jedna z postaci filmu *Gwiezdne wojny: Przebudzenie Mocy*. Zapisz je pod zdjęciem.
- ☐ B Leia od początku wyczuwała, że jej syn jest wrażliwy na Moc.
  - ☐ O Księżniczka sama chciała chronić chłopca, dlatego posłała go do swojego brata.
  - ☐ E Kylo Ren przeszedł na ciemną stronę Mocy, aby kontynuować dzieło swojego dziadka, lorda Vadera.
  - ☐ N Od chwili narodzin chłopca wydarzeniami wokół niego manipulował Snoke [czyt. snołk], który chciał przeciągnąć młodego Jedi [czyt.: dżedaj] na ciemną stronę.
  - ☐ B Kylo Ren został uczniem Snoke'a i przystąpił do organizacji zwanej Najwyższym Porządkiem.
  - ☐ I Rywalem Kylo Rena o względy Snoke'a był generał Hux.

Kylo Ren (od rodziców otrzymał imię _____), *Gwiezdne wojny: Przebudzenie Mocy* w reż. J.J. Abramsa

- Ułóż zdanie złożone podrzędnie, w którym użyjesz odgadniętego wyrazu.

- 2** Napisz w trzech wypowiedzeniach o tym, co zostało ukazane na fotografii. Użyj co najmniej jednego zdania złożonego podrzędnie przydawkowego.

Mural na jednej z ulic Filadelfii w Stanach Zjednoczonych

- 3** Wybierz z każdej pary zdanie złożone podrzędnie dopełnieniowe. Uzupełnij diagram wyrazami, które łączą zdania podrzędne dopełnieniowe ze zdaniami nadrzędnymi. Poniumerowane litery utworzą hasło – nazwisko autora podanych słów.

- Doktor Watson [czyt.: łotson] miał nadzieję, że Holmes [czyt.: holms] przyjmie tę sprawę.
Doktor Watson rozważał, czy warto zaangażować się w kolejne śledztwo.
- Rodzice Magdy postanowili, że wakacje spędzą w Toskanii.
Rodzice Magdy postanowili spędzić wakacje w Toskanii, ponieważ klimat wydał im się idealny.
- Nie rozumiem, dlaczego okłamujesz przyjaciół.
Nie miałem pewności, kto za tym wszystkim stoi.

3				2		1						

Burząc pomniki, oszczędzajcie cokoły.
Zawsze mogą się przydać.

Stanisław Jerzy

1	2	3

- 4** Uzupełnij wypowiedzenia zdaniami podrzędnymi i narysuj wykresy utworzonych zdań.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7X9FA

Poszłam z Pauliną na film, _____

_____
_____.

Wycieczkę do Londynu, _____

_____.

musimy przełożyć na następny rok.

Po przebudzeniu uznałam, _____

_____.

- 5** Zapisz pytania, na które odpowiadają zdania podrzędne okolicznikowe. Narysuj wykresy.

Wyberzmy się tam, gdzie serwują
te pyszne włoskie desery.

_____
_____.

Żeby dobrze przygotować się do pracy
klasowej z pierwiastków, powinieneś
samodzielnie rozwiązać wiele zadań.

_____
_____.

Chociaż nie przepadam za wegańską
kuchnią, kotleciki z soi bardzo mi
smakowały.

_____
_____.

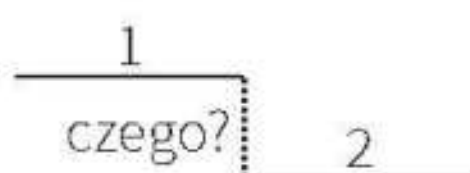
- 6** Ułóż z par zdań wypowiedzenia złożone podrzędnie okolicznikowe.

Nie poszliśmy nad rzekę. Wiał silny wiatr.

Magda położyła się spać. Skończył się film.

Przejdziemy do następnego etapu. Będziemy mieli trochę szczęścia.

- 7** Ułóż wypowiedzenia odpowiadające podanym wykresom. Nazwij powstałe zdania.

- 8** Wśród zacytowanych przysłów podkreśl zdania złożone podrzędnie podmiotowe.

Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada.

Kto wiatr sieje, zbiera burzę.

Zrób dziś, co masz zrobić jutro.

Wiedzą sąsiedzi, jak kto siedzi.

Myszy tańczą, gdy kota nie czują.

Co cię nie zabije, to cię wzmocni.

Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni.

W czerwcu się okaże, co nam rok da w darze.

9 Przeczytaj e-mail i wykonaj polecenia.

Nowa wiadomość

Do

Temat Tomek właśnie wrócił

Cześć Olu!

Dawno nie pisałem. Przepraszam Cię za to. Ostatnio sporo się wydarzyło. Przede wszystkim mój brat wrócił z półrocznej wymiany między naszą szkołą a zaprzyjaźnioną placówką w Norwegii. Co za zmiana! Dawniej był cichy i zamknięty w sobie. Teraz Tomek jest taki, że wszyscy chcą zostać jego przyjaciółmi. Chyba w końcu stał się tym, kim zawsze chciał być. Duszą towarzystwa! Z pewnością wyjazd pomógł mu przezwyciężyć nieśmiałość. Mój brat jest teraz taki, że cała rodzina go nie poznaje!

Pozdrawiam

Kamil

- A.** Podkreśl w treści e-maila zdania złożone podrzędnie orzecznikowe.
- B.** Napisz odpowiedź, w której zastosujesz zdanie złożone podrzędnie orzecznikowe.

- E 10** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wykonaj
ćwiczenia
docwiczenia.pl
Kod: S76FXM

W wypowiedzeniu: <i>Kto się zgłosi, <u>ten pojedzie</u></i> podkreślone zdanie składowe jest zdaniem nadrzędnym.	P	F
Zdanie podrzędne w wypowiedzeniu: <i>Ten, komu ufam, może zostać moim przyjacielem</i> odpowiada na pytanie <i>kto?</i> .	P	F

Zdania złożone podrzędnie z imiesłowowym równoważnikiem zdania

Podręcznik, s. 170–173

- 1** W podanych wypowiedzeniach złożonych podkreśl imiesłowowe równoważniki zdań. Przekształć je w zdania.

Leżąc, rozmyślał o niezwykłych podróżach.

Dzieci pojechały na wycieczkę, pożegnawszy się z rodzicami.

Zjadłszy drugie śniadanie, posprzątał.

Rozmawiając z Magdą, czuł się dziwnie skrępowany.

Leżąc w hamaku, podziwiała chmury na niebie.

- E 2** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu: *Kiedy wrócili ze spaceru, przebrali się* czynność wyrażona w zdaniu podrzędnym jest **A/B**, dlatego przy przekształcaniu w wypowiedzenie z imiesłowowym równoważnikiem zdania trzeba zastosować **C/D**.

A. równoczesna z czynnością ze zdania nadrzędnego	C. imiesłów przysłówkowy współczesny
B. wcześniejsza od czynności ze zdania nadrzędnego	D. imiesłów przysłówkowy uprzedni

- 3** Zamaluj kratki przy zdaniach, które można zamienić na wypowiedzenia złożone z imiesłowowymi równoważnikami zdań. Zapisz swoje propozycje.

- ☐ Natalia, gdy wróciła ze sklepu, upiekła ciasto marchewkowe.
- ☐ Przestraszyłem się, kiedy pukano do drzwi.
- ☐ Gdy wracał z treningu, zaczął padać deszcz.
- ☐ Kiedy weszliśmy na strych, coś się poruszyło za komodą.
- ☐ Gdy się schyliłem, to uciekło.
- ☐ Marta gotowała obiad i wesoło nuciła piosenkę.
- ☐ Gdy zjedliśmy obiad, rodzice pojechali w odwiedziny do dziadków.
- ☐ Czekał na egzamin i nerwowo przebierał nogami.

- E 4** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zdanie, którego nie da się przekształcić w wypowiedzenie z imiesłowowym równoważnikiem zdania, to

- A. Kiedy wchodzili na szczyt, robili zdjęcia.
- B. Kiedy usłyszała dzwonek, podeszła do drzwi.
- C. Zasnął, kiedy czytał ostatnie strony komiksu.
- D. Kiedy zapadał zmrok, schowaliśmy się do namiotów.

- Wyjaśnij, dlaczego nie można przekształcić wybranego zdania.

Mowa zależna i niezależna

Podręcznik, s. 174–176

- 1** Uzupełnij podane przykłady mowy niezależnej i zależnej właściwymi znakami interpunkcyjnymi.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7GFQJ

Wtedy właśnie Dominik powiedział Nie zgadzam się z waszymi argumentami

Kinga potwierdziła że przyjdzie na urodziny Michała

Nie chcę tego robić stwierdził Tomek Od początku nie podobał mi się ten pomysł

Mateusz mówił że pożyczy mi swój rower

- 2** Przekształć zdania w mowie zależnej w mowę niezależną na dwa wskazane sposoby.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7D9DA

Janek, gdy wracał z kina, spotkał Zosię. Przywitał się z nią i zaczęli rozmawiać. Chłopiec polecił koleżance, aby wybrała się na kolejną część filmu *Gwiezdne wojny*, który właśnie obejrzał. Zosia stwierdziła, że się zastanowi. Spytała kolegę, czy widział ostatnio jakiś ciekawy spektakl. Chłopiec odparł, że oglądał niedawno w Teatrze Muzycznym musical *Ghost* [czyt.: gołst], ponieważ jego dziewczyna koniecznie chciała się wybrać na to przedstawienie, jemu też się podobało.

A. Zapis mowy niezależnej z wykorzystaniem cudzysłowu.

B. Zapis mowy niezależnej w formie dialogu.

- E 3** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wypowiedź: *Kamil powiedział, że najprawdopodobniej zostawił smartfona w autobusie* to przykład mowy **A/B** zastosowanej, aby **C/D**.

A. zależnej	C. wiernie przytoczyć wypowiedź kolegi
B. niezależnej	D. zrelacjonować słowa kolegi bez ich cytowania

- 4** Dopasuj zdania oznaczone literami A–D do wypowiedzi w mowie zależnej i niezależnej. W tym celu wpisz w wyznaczonych miejscach odpowiednie oznaczenia literowe.

- A. Serio?! To super! To kiedy gramy?
 B. kiedy mogą razem zagrać.
 C. Nie uwierzysz, ziomek! Zdobyłem limitowane rozszerzenie do naszej planszówki!
 D. zdobył limitowane rozszerzenie do gry planszowej, w którą gra z Kubą.

– _____ – powiedział Tomek.

– _____ – zapytał Kuba.

Tomek powiedział, że _____.

Kuba się ucieszył i zapytał, _____.

- Uzasadnij swój wybór.

- 5** Uzupełnij dialog między postaciami ukazanymi na ilustracji. Następnie zapisz ich wypowiedzi w mowie zależnej.

Budowa słowotwórcza wyrazów

Podręcznik, s. 225–228

- 1** W każdej z podanych par ustal, który wyraz jest podstawowy, a który – pochodny. W tym celu sformułuj definicję wyrazu pochodnego tak, aby znalazł się w niej wyraz podstawowy.

Przykład: dowodzić, dowodzenie

dowodzenie – to, że ktoś dowodzi

korkować, korek

korkować – zatykać coś korkiem

oglądać, oglądanie _____

dowcip, dowcipny _____

skąpiec, skąpy _____

liść, liściasty _____

- 2** Od wyrazu podstawowego utwórz wyraz pochodny o znaczeniu podanym w nawiasie. Podkreśl część wspólną w każdej parze.

przystojny → _____ (ktoś, kto jest przystojny)

piękny → _____ (w piękny sposób)

mówić → _____ (ten, kto mówi)

budować → _____ (skończyć budować)

podróż → _____ (osoba, która odbywa podróż)

- 3** Wpisz do tabeli temat słowotwórczy i formant każdego z podanych wyrazów pochodnych.

Wyraz	Temat słowotwórczy	Formant
naukowiec		
papierowy		
starość		
kucharka		

- 4 Do wymienionych wyrazów dopisz wyrazy pochodne o wskazanych obocznościach w temacie. Ułóż wypowiedź postaci na ilustracji z wybranym wyrazem pochodnym.

pokój → _____ ó : o
 cło → _____ Ø : e; ł : l
 wskazać → _____ z : ż
 dowozić → _____ o : ó; z' : z
 szalony → _____ o : e; n : n'
 droga → _____ o : ó; g : ż
 mucha → _____ ch : sz

Dla dociekliwych

- 5 Ustal, od jakich wyrażen przyimkowych pochodzą podane wyrazy. Podkreśl temat słowotwórczy w każdym wyrazie pochodnym.

Przykład: naramiennik ← na ramieniu

poddasze, dożylny, zagranica, podziemie, pozaszkolny, doroczny, nadmorski

---

- 6 Utwórz wyrazy pochodne od czasowników nazywających czynności ukazane na ilustracji. Zapisz je w zeszycie. Zaznacz formanty.

- 7 Uzupełnij zdania wyrazami pochodnymi od podanych w ramce.

piłka, grać, mistrz

Dziś rozpoczynają się _____ Europy w piłce nożnej.

Tomkowi udało się zdobyć bramkę! To był naprawdę _____ gol!

Lokalna drużyna _____ decydujący mecz.

Kiedy dorosnę, chcę zostać _____.

Nasz szkolny klub _____ organizuje w sobotę piknik.

Nowy sponsor kupił koszulki dla wszystkich _____.

Sztuka mówienia

- 8 Sformułuj trzy pytania na temat budowy słowotwórczej wyrazów. Zaproponuj odpowiedzi.

Przykład:

psiaczek – temat słowotwórczy

Pytanie: Która część wyrazu *psiaczek* jest tematem słowotwórczym?

Odpowiedź: *psiacz-*

kocisko – formant

Pytanie: _____

Odpowiedź: _____

duszek – oboczności

Pytanie: _____

Odpowiedź: _____

zlew – wyraz podstawowy

Pytanie: _____

Odpowiedź: _____

Podrecznik, s. 229–231

czuły

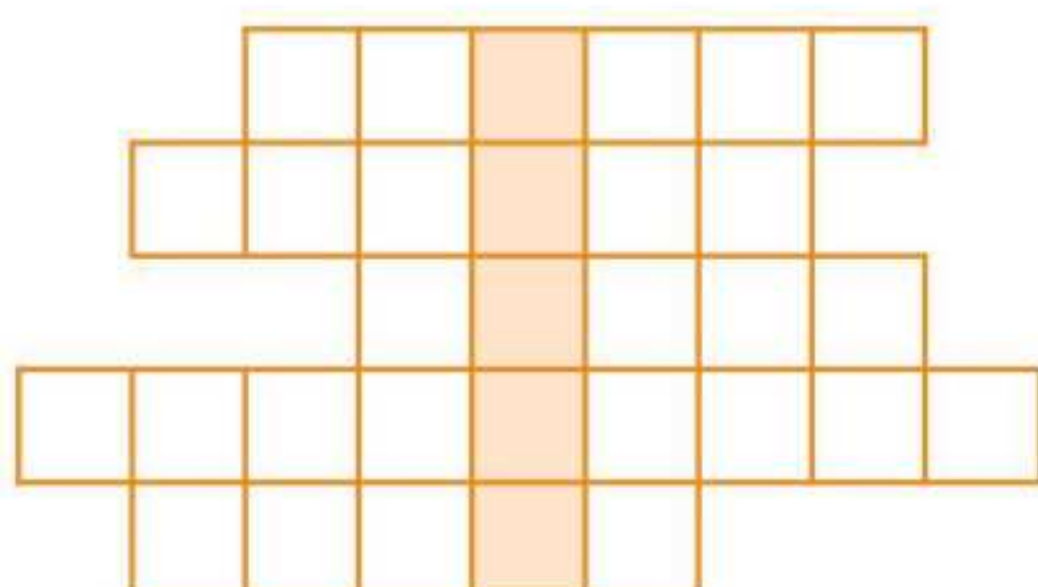
→ sernik →

- ★ **3** Spośród podanych wyrazów wybierz te, które powstały dzięki formantowi zerowemu. Wpisz je kolejno do krzyżówki.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S79W4Z

wyście, zastaw, odpływ, kiść, śnieg, pokaz, wypowiedź, wykop, mazać, siekacz

-ny → _____

+ -ko → _____

-nik → _____

- Od wyrazu stanowiącego hasło utwórz wyrazy pochodne ze wskazanymi formantami. Ułóż z tymi wyrazami zdania.

Dla dociekliwych

- 4** Sprawdź w słowniku, czy można utworzyć nazwy żeńskie podanych zawodów. Zapisz te, które słownik uznaje za poprawne.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7YKAG

matematyk → _____	menedżer → _____
starosta → _____	polarnik → _____
radca → _____	redaktor → _____

- 5** W zamieszczonych rzeczownikach zaznacz powtarzające się przyrostki. Uzupełnij wniosek wynikający z obserwacji.

Wykonaj
ćwiczenia
docwiczenia.pl
Kod: S7GLQJ

*naleśnikarnia, kanapkownia, kręgielnia, wytwórnia, perfumeria, spaghetteria,
oczyszczalnia, zajezdnia, poczekalnia, mleczarnia, pieczarkarnia, czytelnia,
pizzeria, pierogarnia, hamburgerownia, czekoladownia, narzędziownia*

Za pomocą formantów: _____ tworzy się
najczęściej nazwy _____.

- 6 Oceń, czy używanie zdrobnień w przedstawionych sytuacjach jest stosowne. Zapisz swoje spostrzeżenia na temat każdej scenki. W razie potrzeby przekształć wypowiedzi.

Dla dociekliwych

- 7 Sprawdź w dostępnych źródłach informacji, jaki zawód wykonywały wymienione osoby. Następnie utwórz żeński odpowiednik danej nazwy. Podkreśl formanty, które posłużyły do utworzenia tych słów.

Przykład: Czesław Miłosz – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska poeta → poetka

Leon Wyczółkowski – Olga Boznańska _____ → _____

Guccio Gucci – Coco Chanel _____ → _____

Jean-Jacques Rousseau – Edyta Stein _____ → _____

Jan Kiepura – Maria Callas _____ → _____

- 8** Dopisz do podanych fragmentów słów odpowiednie przyrostki z ramki. Zapisz wyrazy podstawowe i powiedz, co nazywają wyrazy pochodne.

-arz, -acz, -iciel, -yciel, -nik

trop_____

ucze_____

pis_____

oskarż_____

zbier_____

marz_____

mur_____

tłum_____

pracow_____

- 9** Rozwiąż podane problemy związane ze słowotwórstwem. Wymyśl nowe wyrazy.

Bardzo lubię tworzyć memy. Jak utworzyć nazwę osoby wykonującej taką właśnie czynność?

Chciałabym stworzyć swoją stronę internetową, na której będę zamieszczać tylko selfie. Szukam oryginalnej nazwy nawiązującej do zdjęć tego typu.

Wkrótce planuję otworzyć cukiernię, gdzie głównym produktem będą ciasteczka zwane muffinami. Jak ciekawie nazwać mój lokal, aby klienci już dzięki szyldowi wiedzieli, co mogą u mnie kupić?

Sztuka mówienia

- 10** Twój kolega użył w opowiadaniu rzeczownika *youtuber* na określenie osoby, która przerabia i produkuje filmy oraz wrzuca je na YouTube'a. Wypowiedz się, co sądzisz o poprawności budowy słowotwórczej tego wyrazu i jego przydatności we współczesnej polszczyźnie.

Wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo.

Wyrazy pokrewne, rodzina wyrazów

Podręcznik, s. 235–236

- 1** Dopisz do każdej z podanych rodzin wyrazów słowo, które do niej należy. Zapisz, która część wyrazu jest rdzeniem.

Wykonaj
ćwiczenia
docwiczenia.pl
Kod: S7D1V5

odłamek, odłamać, odłamkowy, łamać

_____ rdzeń: _____

pisać, pisownia, zapisać, pisarz

_____ rdzeń: _____

marzyciel, marzyć, marzenie, pomarzyć

_____ rdzeń: _____

czarować, czarownica, czarownik, czar

_____ rdzeń: _____

- 2** W każdej grupie wykreśl wyraz, który nie należy do rodziny wyrazów. W pozostałych wyrazach podkreśl rdzeń i wypisz oboczności w nim zachodzące.

ranny, rana, ranić, zranić, rano, ranka   oboczności: _____

clowy, cło, celnik, celny, celowy   oboczności: _____

grzech, grzesznik, grzeszyć, grzechotka   oboczności: _____

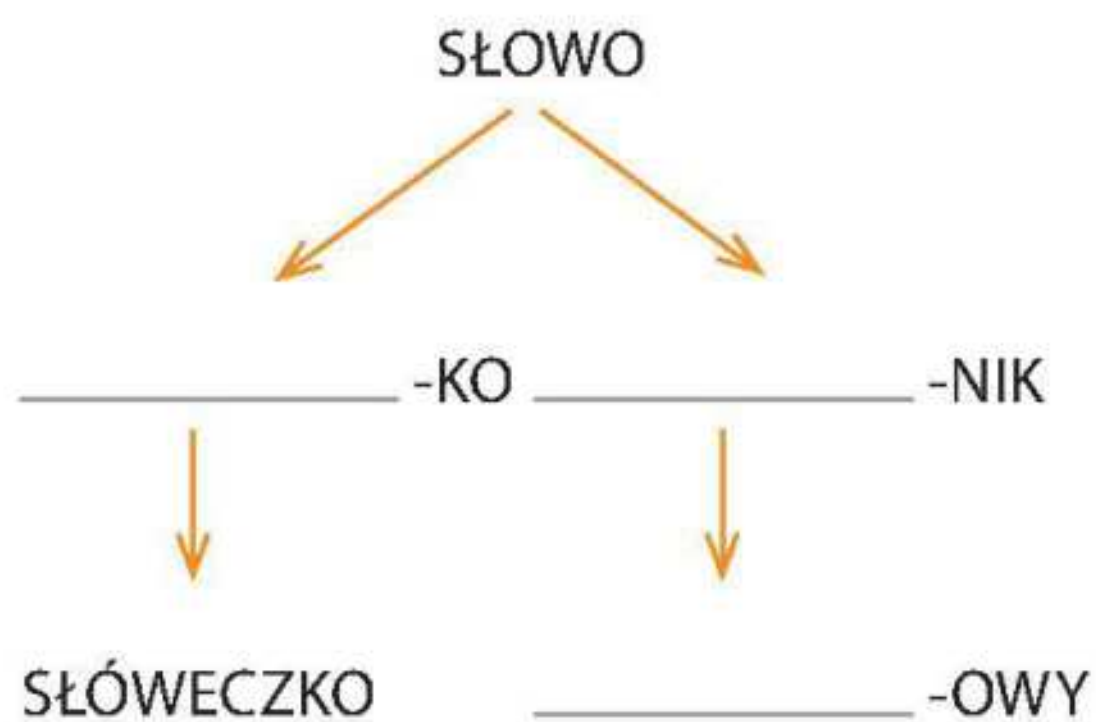
dróżka, droga, drożyzna, drogowiec   oboczności: _____

- E 3** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Szeregiem, w którym występują wyłącznie wyrazy niepodzielne słowotwórczo, jest:

- A. łódka, biel, nadać.
- B. plan, czarny, wylać.
- C. grać, wypis, smutek.
- D. praca, siostra, budować.

- 4** Wpisz brakujące wyrazy. W utworzonych rodzinach wyrazów wyodrębnij rdzenie i wypisz ich oboczności. Dopisz inny wyraz pokrewny.

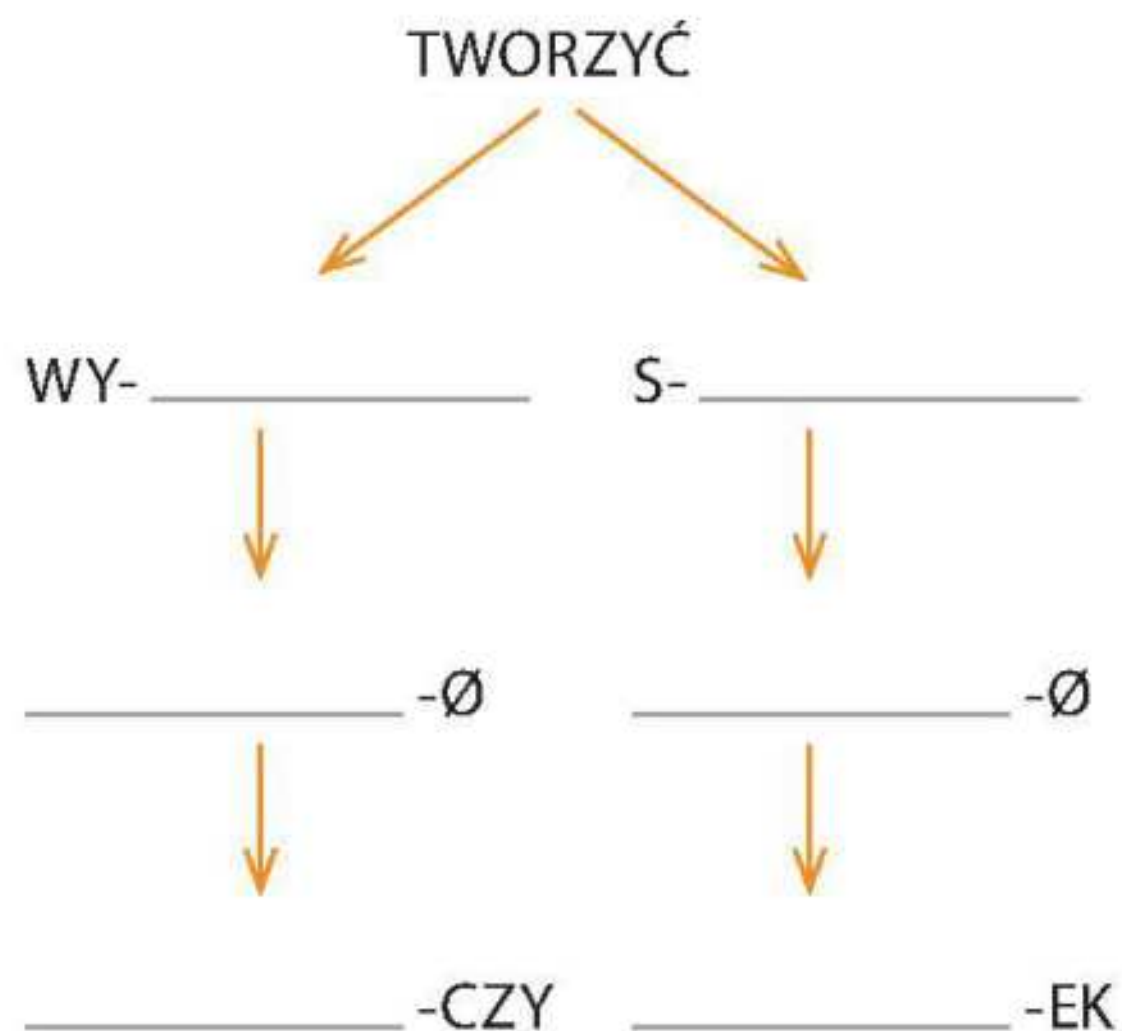
RDZEŃ: _____

OBOCZNOŚCI: _____

WYRAZY POKREWNE: _____

RDZEŃ: _____

OBOCZNOŚCI: _____

WYRAZY POKREWNE: _____

- 5** Do diagramu wpisz wyrazy pokrewne, w których wystąpią podane oboczności rdzenia.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10		

– duża wieś w Polsce w województwie podlaskim, siedziba jedyne go polskiego parku narodowego wpisanego na prestiżową Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.

żaba
biały
lew
służyć
dobry
krew
pies
lek
bieg
masło

b : b'
a : e, ł : l
e : Ø, w : w'
ż : g
r : rz
e : Ø
p' : p, s : s'
k : cz
g : ż
s : ś, ł : l

Z	A	B ¹	I		
	2				
				3	
	4				
	5				
		6			
		7			
	8				
			9		
				10	

Wyrazy złożone

Podręcznik, s. 241–243

- 1** Z dwóch wyrazów utwórz jedno słowo będące złożeniem. Podkreśl formanty łączące oba tematy. Ułóż zdania z dwoma wybranymi złożeniami.

cudzy •	• ścianka
łamać •	• wskazać
mebel •	• znawca
gwiazda •	• dawca
droga •	• ziemia
rzecz •	• główka
zlecenie •	• mieszczaństwo
drobny •	• zbiór
wiele •	• kwiat

- 2** Wpisz kolejno podane wyrazy we właściwe kolumny tabeli.

zegarmistrz, średniowiecze, błogostan, pasibrzuch, wniebowzięty, maminsynek, korkociąg, widzimię, czcigodny, żółtopomarańczowy, bajkopisarz, rzeczpospolita, wodociąg, okamgnienie, chwastobójczy

Zrosty	Złożenia

- 3** Zastąp wyróżnione sformułowania określeniami składającymi się z przysłówka i imiesłowa lub przymiotnika. Sprawdź w słowniku ortograficznym ich pisownię.

Płyta, która może grać przez długi czas. → _____

Materiał, który schnie szybko. → _____

Tworzywo palące się w łatwy sposób. → _____

Zestaw, który służy do głośnego mówienia przez telefon. → _____

Dziewczyna mająca długie włosy. → _____

- 4** Do podanych rzeczowników dopisz przymiotniki złożone z elementów umieszczonych w nawiasach. Zwróć uwagę na pisownię utworzonych wyrazów.

(3 pokoje) _____ mieszkanie

(2,5 roku) _____ dziecko

(2. plan) _____ aktor

(3. liga) _____ zespół

(4 wersy) _____ utwór

(10 tomów) _____ saga

(2 dania) _____ obiad

(XX wiek) _____ sztuka

- 5** Do podanych słów dopisz wyrazy bliskoznaczne, które są wyrazami złożonymi. Podkreśl formanty. Ułóż zdania z dwoma wybranymi złożeniami.

biblioteka – _____ skąpiec – _____

egoista – _____ akwizytor – _____

raport – _____ altruista – _____

auto – _____ pejzaż – _____

_____

_____

_____

Dla dociekliwych

- 6 Sprawdź w słowniku odmianę podanych zrostów. Podkreśl te wyrazy, które mają więcej niż jeden wariant odmiany. Zapisz przykładowe formy odmiany poszczególnych słów.

Krasnystaw, Białystok, Rzeczpospolita, Wielkanoc

Sztuka mówienia

- 7 Ustnie skróć zdania, zastępując wyróżnione sformułowania wyrazami złożonymi.

Zainstalowano już sieć, **która ciągnie wodę do pobliskich budynków**.

Dostał od ojca zegarek, **który jest odporny na wodę**.

Kupili urządzenie, **które mierzy przepływ wody**.

Stocznia przetestowała **jednostkę, której kadłub unosi się nad powierzchnią wody**.

- 8 Który z podanych wyrazów jest takim samym typem wyrazu złożonego co słowo *grzybobranie*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. *Duszpasterz*.

B. *Karygodny*.

C. *Widzimi się*.

D. *Krwiodawca*.

- 9 Odszukaj wyrazy z błędami i je przekreśl. Zapisz zdania poprawnie.

Internet to krwioobieg współczesnego świata.

Tytuły czasopism należy pisać w cudzym słowie.

Skróty i skrótowce

Podręcznik, s. 246–250

- 1 Rozwiń skrótowce przedstawione na ilustracji.

- 2 Zapisz powszechnie znane skrótowce, które powstały od podanych nazw. W nawiasach podaj wymowę każdego z nich. Następnie uzupełnij zdania skrótowcami w odpowiedniej formie.

Artykuły gospodarstwa domowego – _____ (_____)

Oddział Intensywnej Opieki Medycznej – _____ (_____)

Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności – _____ (_____)

Zmywarki znajdzie Pan w dziale _____.

Jej stan zdrowia się pogorszył, więc znalazła się na _____.

Proszę o dowód osobisty, bo pani numeru _____ nie ma w naszej ewidencji.

Dla dociekliwych

- 3 Wpisz właściwą formę orzeczenia w czasie przeszłym. Tam, gdzie to możliwe, uwzględnij dwa warianty poprawnej formy czasownika. Skorzystaj ze *Słownika poprawnej polszczyzny*.

GOPR _____ / _____ (zorganizować) pokaz ratownictwa górskiego.

PAP _____ / _____ (opublikować) komunikat o sytuacji w Syrii.

PKOl _____ (pomóc) w przygotowaniu naszej reprezentacji do olimpiady.

PAN _____ / _____ (ogłosić) konkurs wiedzy o twórcach encyklopedii.

4 Zapisz pełne nazwy podanych skrótów.

5 Uzupełnij zdania skrótami wyrazów podanych w nawiasach. Pamiętaj o zasadach interpunkcyjnych.

Można otrzymać 10 (punktów) _____ za każde poprawnie rozwiązane zadanie.

Do 11 listopada (bieżącego roku) _____ wydatki muszą być sprawdzone.

Perykles, który żył w V (wieku przed naszą erą) _____, zreformował ateńską demokrację.

Spotkanie odbędzie się dzisiaj, (to jest) _____ 6 września.

Dla dociekliwych

6 Utwórz skróty podanych wyrazów. Następnie sprawdź w słowniku ortograficznym poprawność swojej odpowiedzi i zacytuj odpowiednią regułę dotyczącą interpunkcji.

centymetr – _____ dekagram – _____ metr – _____

grosz – _____ kilogram – _____ złoty – _____

- 7** Zastąp skrótowce i skróty powszechnie używane w sieci pełnymi sformułowaniami. Wyjaśnij ich znaczenie. Jak myślisz, dlaczego są one tak popularne w komunikowaniu się przez internet? Podaj inne skróty i skrótowce, którymi posługujesz się na co dzień.

- E 8** Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie spośród 1.–3.

Skrótowiec *PCK*, który powstał od nazwy *Polski Czerwony Krzyż*, to

A.	głoskowiec,	ponieważ został utworzony	1.	z pierwszych liter słów i wymawia się go jako grupę głosek.
			2.	z pierwszych liter kolejnych słów i odczytuje się go litera po literze.
B.	literowiec,		3.	z pierwszych liter skracanego wyrazu i wymawia się go sylabami.

Treść i zakres znaczeniowy wyrazu

Podręcznik, s. 292–293

- 1** W podanych szeregach podkreśl wyraz o najbogatszej treści.

roślina, klon, drzewo

istota, ssak, kot

maszyna, urządzenie, wyciskarka

zwierzę, jamnik, pies

laryngolog, lekarz, człowiek

ubranie, spodnie, dżinsy

- 2** Wstaw w wyznaczone miejsca wyrazy o bogatszej treści znaczeniowej od pierwszego słowa, ale uboższej od ostatniego.

miejsce, _____, Warszawa

artysta, _____, Mickiewicz

książka, _____, *Dziady* cz. II

film, _____, *Kevin sam w domu*

- 3** Ponumeruj wyrazy w podanych szeregach od 1. do 3. Zaczynij od słów o najszerszym zakresie znaczeniowym, a zakończ na tych o najwęższym zakresie.

A. ☐ sportowiec

☐ napastnik

☐ piłkarz

B. ☐ jabłko

☐ owoc

☐ papierówka

C. ☐ serniki

☐ wypieki

☐ ciasta

D. ☐ człowiek

☐ nastolatka

☐ młodzież

- 4** Zapisz wyrazy lub sformułowania, które obejmują swoim zakresem znaczeniowym poszczególne szeregi.

_____ – twaróg, mleko, ser

_____ – tygodnik, miesięcznik, kwartalnik

_____ – łyżka, nóż, widelec

_____ – cukierek, baton, czekolada

_____ – charakterystyka, rozprawka, opis

_____ – długopis, pióro, ołówek

Sztuka mówienia

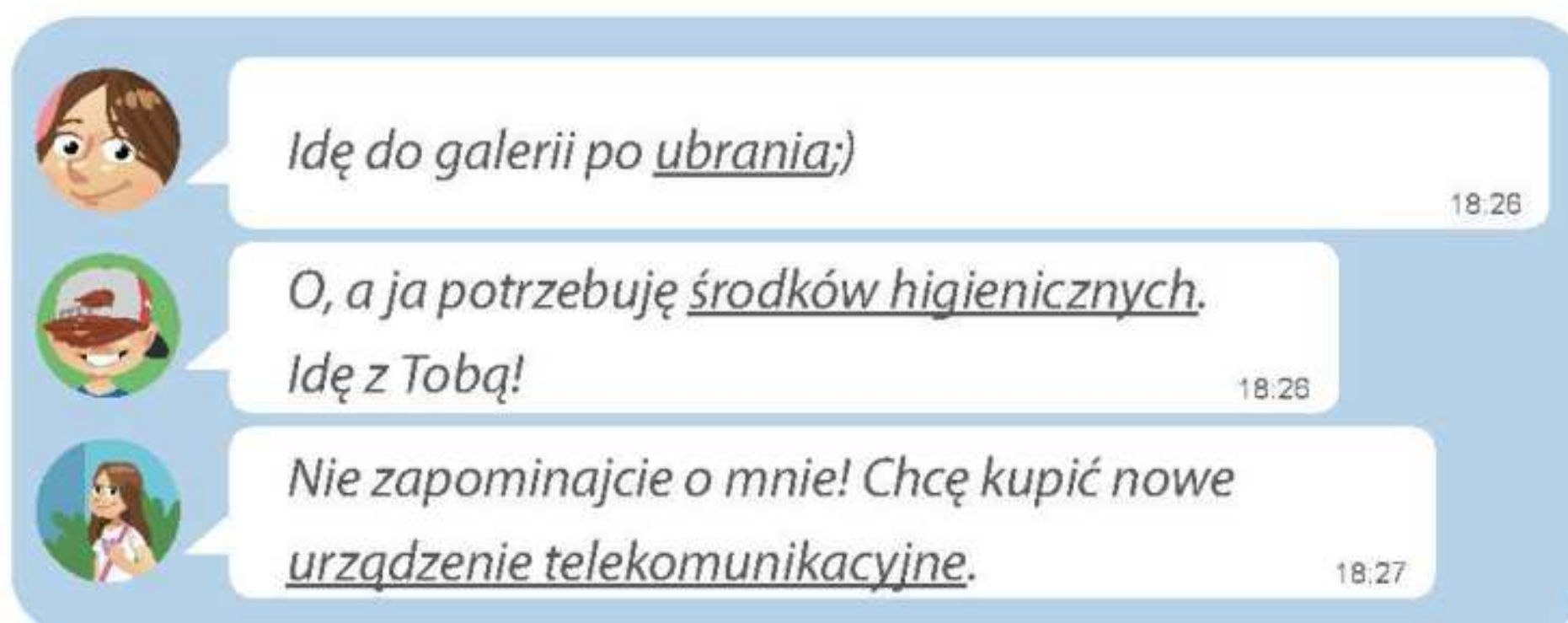
- 5 Skróć podany tekst, zastępując szeregi wyrazów zbliżonych znaczeniowo wyrazami o szerszym zakresie znaczeniowym.

Po historii, biologii, geografii, plastyce i muzyce Kasia postanowiła pójść na samotny spacer. Musiała odreagować złość, żal i rozczarowanie. Przeszła obok Joli, Moniki i Amelii. Nie była w stanie wymówić ani „Cześć!”, „Hejka!” czy „Siema!”. Nawet nie zauważyła, kiedy minęła pobliskie: piekarnię, cukiernię i księgarnię.

Wreszcie weszła do parku. Przez kilkanaście minut nerwowo dreptała alejkami. W końcu usiadła na ławeczce i zaczęła przyglądać się drzewom, krzewom i kwiatom. Kontakt z naturą przyniósł jej upragniony spokój.

- 6 Wykonaj zadania.

A. Wyjaśnij, jaki zakres znaczeniowy mają podkreślone wyrazy w podanych SMS-ach.

B. Przepisz powyższe wiadomości, tak aby było wiadomo, co dokładnie zamierzają kupić rozmówcy.

Synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne i homonimy

Podręcznik, s. 294–296

1 Dopisz jednowyrazowe synonimy do podanych słów lub sformułowań.

robić z igły widły – _____

jak żółw – _____

na łeb na szyję – _____

pójść z torbami – _____

oponent – _____

apel – _____

trywialny – _____

farmaceuta – _____

zainkasować – _____

totalny – _____

włazić – _____

niebagatelny – _____

2 Spośród synonimów słów *przerwa* i *koniec* wybierz te, które pasują do podanych zdań, i wpisz je we właściwych miejscach.

przerwa – antrakt, okienko, spacja, luka, przestój, pauza

Zakłady przetwórstwa rybnego miały _____ w produkcji z powodu awarii.

Pamiętaj, że _____ robi się po znaku interpunkcyjnym, a nie przed nim.

W czasie _____ można przejść do foyer [czyt.: flaje].

Podczas deklamacji należy robić _____ w odpowiednich miejscach.

koniec – krawędź, finisz, kres, epilog, finał, czubek

Już na samym _____ potknął się tak niefortunnie, że nie mógł dobiec do mety.

W filmach tego reżysera zawsze wymowny jest _____.

Tak mocno dociskałam stalówkę do kartki, że w końcu ułamał mi się jej _____.

Nie stawiaj kubka na _____ stołu.

3 Dopisz synonimy i antonimy do podanych wyrazów.

Wyraz	Synonim	Antonim
psuć		
wyjątkowy		
cieszyć się		
wierność		
ciekaw		

Dla dociekliwych

4 Wybierz lekturę, w której bohaterowie byli przedstawieni na zasadzie kontrastu. Wypisz cztery cechy tych postaci, stosując określenia, które są względem siebie antonimami.

Bohater 1: _____	Bohater 2: _____
1. cecha: _____	– _____
2. cecha: _____	– _____
3. cecha: _____	– _____
4. cecha: _____	– _____

E 5 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Szeregiem, w którym wszystkie wyrazy są synonimami do przymiotnika *energiczny*, jest szereg:

- A. miły, anemiczny, lekki.
- B. ruchliwy, lotny, statyczny.
- C. szybki, niemrawy, lękliwy.
- D. żwawy, dynamiczny, aktywny.

- Wypisz z powyższych szeregów antonimy do przymiotnika *energiczny*.

- 6 Napisz, jaki homonim został przedstawiony na fotografiach. Ułóż zdania, aby pokazać właściwe znaczenie danego wyrazu.

- ★ 7 Ułóż krótki wierszyk lub wierszyki z podanymi wyrazami i wyrażeniami.

nastroje/na stroje, od studni/od stu dni

- ★ 8 Wyszukaj w słowniku języka polskiego następujące hasła: *koło, państwo, ściana*. Na podstawie oznaczeń w słowniku napisz, czy podane wyrazy są: wieloznaczne, homonimiczne, czy też jednocześnie i wieloznaczne, i homonimiczne.

- 1** Policz, z ilu głosek składają się wszystkie wypowiedzi postaci widocznych na ilustracji, a dowiesz się, w którym z miast letnie igrzyska olimpijskie odbyły się trzy razy.

Londyn

Rzym

Paryż

34 głoski

39 głosek

36 głosek

- 2** Przeczytaj podane wyrazy, a następnie wykonaj polecenia.

wyniki, ideał, licealista, iloraz, rodzina, przyjaciel, uczucie, młodzież, idol

A. Uzupełnij tabelę.

Wyrazy, w których <i>i</i> pełni funkcję		
tylko samogłoski	tylko zmiękczenia	samogłoski i zmiękczenia

B. Zapisz wnioski dotyczące występowania litery *i*. Wykorzystaj podane wyrazy.

samogłoska, spółgłoska, początek, koniec

Litera *i* oznacza tylko samogłoskę, kiedy znajduje się na _____ wyrazu.

Litera *i* oznacza tylko zmiękczenie, gdy występuje po _____ oraz przed _____.

Litera *i* oznacza zarówno zmiękczenie, jak i samogłoskę, jeśli w środku wyrazu znajduje się przed _____ lub na _____ wyrazu.

Dla dociekliwych

3 Ułóż i zapisz w zeszycie zdania z wyrazami podanymi w parach.

kolarz – kolaż, grat – grad, marzę – mażę

4 Dopisz do podanych wyrazów takie słowa, w których głoska miękka zostanie zastąpiona przez jej twardy odpowiednik.

Przykład: *ciałka – całka*

bazia – _____ danie – _____

siali – _____ piasek – _____

5 Utwórz nowe wyrazy, wymieniając jedną z głosek bezdźwięcznych na głoskę dźwięczną lub głoskę dźwięczną – na głoskę bezdźwięczną.

nuda – _____ prać – _____ smoczy – _____

cień – _____ każe – _____ miedź – _____

6 Nazwij rodzaj głosek, którymi różnią się podane pary wyrazów. Ułóż zdanie z wybraną parą.

książko – książką   pisze – piszę   te – tę   rysuje – rysuję

Sztuka mówienia

- 7 Sformułuj poradę dla rówieśników, jak poprawnie należy wymawiać wyrazy *wyłączać* i *przełączać*. Odpowiedzi poszukaj w słowniku poprawnej polszczyzny.

- 8 Odgadnij i zapisz powiedzenia ukazane na ilustracjach. Zaznacz sylaby akcentowane w poszczególnych słowach.

- 9 Przyporządkuj podane wyrazy do odpowiednich kategorii. Przeczytaj głośno te słowa zgodnie z zasadami akcentowania.

ucieszylibyście, matematyka, umyka, osiemset, napisalibyśmy, grafika, dotyka, dziewięciuset, wygraliśmy, zanika, edytowali, zaakceptowałybyśmy

Wyrazy, w których akcent pada na		
drugą sylabę od końca	trzecią sylabę od końca	czwartą sylabę od końca

- ★ 10 Uzupełnij krzyżówkę. Oznaczone litery utworzą hasło. Zamaluj kolorem sylabę, na którą pada akcent we wpisanych wyrazach.

- Całokształt działań np. grupy politycznej.
- Nauka o pięknie.
- Dziedzina wiedzy zajmująca się opisywaniem głosek.
- Nauka badająca m.in. dziedziczenie cech.
- Sztuka pięknego mówienia.
- Nauka o roślinach.
- Dyskusja na temat sporny dla obu stron.

1.	1				T	Y	K	A
2.					T	Y	K	A ²
3.			3		T	Y	K	A
4.	4				T	Y	K	A
5.					5	Y	K	A
6.				6		I	K	A
7.					7	I	K	A

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7

 – krótkie zdanie zawierające wszystkie litery danego języka, np. *Mężny bądź, chroń pułk twój i sześć flag.* (autor nieznany)

- Ⓔ 11 Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W wyrazie <i>chrząszcz</i> występują głoska dźwięczna, głoski bezdźwięczne oraz głoska nosowa.	P	F
Akcent w czasowniku <i>skomponowałbyś</i> pada na czwartą sylabę od końca.	P	F

Rozbieżności między mową a pismem

Podręcznik, s. 301–303

- 1** Wypowiedz głośno podane wyrazy. Obok każdego słowa zapisz, jakie spółgłoski wymawiasz zamiast tych, które zostały podkreślone. Zaznacz strzałką kierunek upodobnienia.

ważki – _____przystań – _____kwasny – _____gąbka – _____

- 2** Wpisz w wyznaczonych miejscach odpowiednią literę spośród podanych.

(cz / dż) li____ba

(ś / ź) pro____ba

(t / d) kła____ka

(rz / sz) k____ak

(k / g) ta____że

(s / z) ro____pacz

- 3** Uzupełnij tabelę.

Wyraz	Rodzaj upodobnienia	Kierunek upodobnienia
szybka		
zakładka		
przywiezie		
choćby		
jednakże		

Sztuka mówienia

- 4** Przećwicz głośne czytanie podanego tekstu. Zaznacz głoski, których wymowa może sprawiać trudność. Następnie nagraj swoje wykonanie. Zadbaj o poprawną dykcję.

Czy trzy cytrzystki
grają na cytrze?

Czy druga chrzan trze,
a trzecia łyzy trze?

Autor nieznany, cyt. za: Joanna Furgalińska, *Czechów trzech, czyli polskie łamańce językowe*

5 Przyjrzyj się ilustracji i wypisz pięć rzeczowników, w których zachodzą upodobnienia. Nazwij ich rodzaj.

6 Uzupełnij tekst odpowiednimi literami (zgodnie z pisownią), a następnie zaznacz za pomocą strzałki kierunek każdego upodobnienia.

Idąc p____e____ las, zauważyłem dziuplę. „Może znajdę mió____!”, pomyślałem.

Wdrapałem się na drzewo, a tu nagle: t____ask! Gałą____ się złamała, a ja wpadłem

w ró____ porośnięty pok____ywami! Ale____ to parzy! Nie wyt____ymam ani ch____ili

f / w   sz / rz   sz / ż   sz / rz   f / w

dłużej! T____eba się ratować! Na szczęście niedaleko dost____egłem jezioro
sz / rz sz / rz

i _____skoczyłem do chłodnej wody. Ja_____ dobrze!
f / w k / g

- ★ **7** Zapisz słownie podane liczby. Podkreśl litery oznaczające grupy głosek, które są wymawiane w uproszczony sposób. W razie trudności skorzystaj ze słownika.

50 – _____

600 – _____

- 8** W podanych zdaniach podkreśl wyrazy, w których zachodzi (zazwyczaj w niestarannej wymowie) uproszczenie grupy spółgłoskowej. Napisz, jak w uproszczony sposób wymawia się te słowa.

Alicja mieszka przy ulicy Warszawskiej.

_____

Tomek zebrał już sześćdziesiąt kart z piłkarzami.

_____

Jeden z filozofów uważał, że człowiek jest trzecią myślącą.

_____

Byłem pierwszy – inni nie mieli najmniejszych szans.

_____

Obserwując twoje postępowanie, jestem przekonana, że niedaleko pada jabłko od jabłoni.

- 9** Spośród podanych wyrazów podkreśl te, w których nastąpiła utrata dźwięczności na końcu wyrazu.

pająk, podgrzybek, garaż, balon, skład, pieniądze, krzesło, sklep, dąb, portfel

- Ⓔ **10** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Ubezdźwięcznienie wsteczne zaszło we wszystkich wyrazach zapisanych w szeregu:

A. *wpływać, ćwiczyć, spód.*

B. *przejście, spód, wkładka.*

C. *sprawka, łódka, wpływy.*

D. *jabłko, przyptływ, prąd.*

Różne odmiany polszczyzny

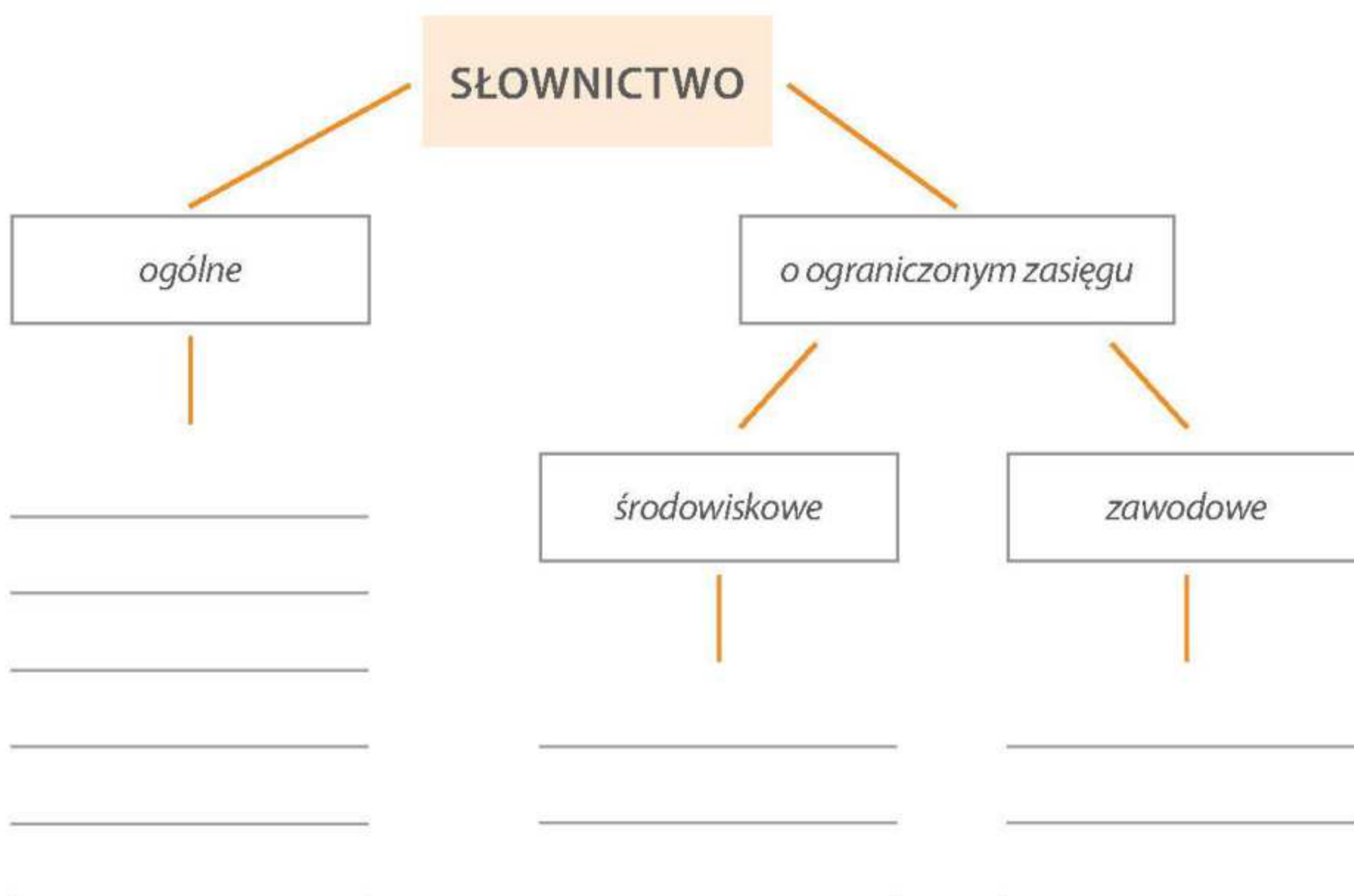
Podręcznik, s. 334–335

- 1** Zaznacz właściwą kratkę przy wypowiedzeniu reprezentującym daną odmianę języka.

	Odmiana oficjalna	Odmiana nieoficjalna
Szanowny panie profesorze, jesteśmy zaszczytzeni.	☐	☐
Podrzucisz mi notatki z lekcji?	☐	☐
W mojej pracy opierałam się na wynikach badań.	☐	☐
Proszę o uwagę!	☐	☐
Jak tam leci?	☐	☐

- 2** Uporządkuj podane słownictwo, wpisując wyrazy z ramki we właściwych miejscach schematu.

ściema, sprzedaż, adwokat, zacząć, odlotowy, litera, target, behapowiec, wiadomość, autobus, wkuwać, cefalka

- 3** W podanych zdaniach podkreśl te elementy, które nie pasują do zastosowanej odmiany języka. Jaki efekt wywołuje mieszanie języka nieoficjalnego z oficjalnym?

Uważam, że pan minister, podpisując niezwykle ważne dla służby zdrowia rozporządzenie, obnażył swoją niekompetencję i po prostu się zbłądził.

Czy mógłbyś się przyczynić do posprzątania tego galimatiasu?

Człowiek ten niezłomnie walczył o wolność naszej ojczyzny, dlatego zasługuje na miano bohatera, a nie krętacza.

- 4** Uzupełnij zdania odpowiednimi wyrazami z ramki.

promka, promocja, sprawdzić, obczaić

Jeśli interesują Panią wegańskie kosmetyki, proszę _____

naszą najnowszą _____.

Hej, Marta! Słyszałaś, że jest jakaś nowa _____ na wegańskie kosmetyki? Musimy to _____!

- 5** Sformułuj krótką opinię o filmie, który ostatnio zrobił na Tobie wrażenie. Dostosuj język wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej.

Wypowiedź skierowana do nauczyciela	Wypowiedź skierowana do koleżanki lub kolegi

Dla dociekliwych

- 6** Sprawdź w dostępnych źródłach informacji, jakie słowa zostały wyróżnione w plebiscycie na Młodzieżowe Słowo Roku 2019. Wyjaśnij w zeszycie znaczenie jednego z nich.

Słownictwo o ograniczonym zasięgu

Podręcznik, s. 336–337

- 1** Określ, jakie środowisko posługuje się w swoim języku określeniami wymienionymi w każdej grupie (A–D). Podkreśl wyrazy, które są używane na co dzień w języku młodzieżowym.

		Środowisko
A.	admin, offline/online, priv, przeglądarka, folder, czatować, sieć, witryna, portal, Fejs, hejtować, wrzucać coś, hashtag, Instagram, awatar, grafika bitmapowa, intranet	
B.	życiówka, stanąć na pudle, dubel, po bandzie, finiszować, as serwisowy, krótka piłka, sparować, transfer, wypunktować, czerwona kartka, fair play, wyautować, liga	
C.	rozkminiać, paka, spaceriak, brechtać, szamać, ksywa, kiblować, nawijka, odsiadka, kitrać, klawisz, zakapior, zady- ma, git, dziupla, kopsać, flekować, świrować, bajera	
D.	klip, top, singiel, hit, longplay, a capella, synchron, dobry/ zły kawałek, dać po garach, aranż, cover, wiosło, dżingiel, riff, transowy, miksować, pusta struna	

- 2** Do każdego wyrazu z języka młodzieżowego dopisz synonim należący do języka ogólnego.

Przykład: *chillout* – wypoczynek, bez troska

masakra – _____

debeściak – _____

wporzo – _____

lajkować – _____

beka – _____

dozka – _____

- 3** Zastąp kolokwializmy wyrazami ogólnymi.

– Przyniesiesz jutro do budy tę najnowszą apkę?

– Zerknij w domu na Fejsika – zamieściłem tam opis nowej gry. Mówię Ci – jest epicka!

- ★ 4 Wynotuj tendencje zachodzące w języku polskiej młodzieży. Zilustruj je przykładami podanymi przez badaczkę oraz takimi, które znasz z własnego doświadczenia.

Skoro w życiu młodego człowieka panuje moda na luz, swobodnie podchodzi on też do samych słów, do materii języka, nie respektując wielu norm. W świecie najmłodszej polszczyzny jest więc raczej *lajtowo*, czyli ‘lekko, przyjemnie, swobodnie’ [...]. Słowa pojawiają się, robiąc szybką karierę, tak jak *spoko* czy *trendy*, i równie szybko znikają, ustępując miejsca następnym... ich efemeryczność¹ w tej odmianie języka to stała tendencja. [...] tendencją jest na przykład skrótowość [...]. Mamy więc *dyskę* zamiast dyskoteki [...], *komp* zamiast komputera, *nara* zamiast na razie, *obuw* zamiast obuwia i *pzdr* zamiast pozdrawiam. [...]

Wyrazem skrótowości są, rzecz jasna, akronimy używane przez internautów, częstokroć przejęte z języka angielskiego, od których czasem tworzy się spolszczone formy czasownikowe czy przymiotnikowe, tak jak w wypadku skrótownicy LOL (*Laughing Out Loud* [czyt.: lofing aut laud] – ‘Ale ubaw!’), od którego pochodzi czasownik *zlolować*, czyli ‘wyśmiać, obśmiać’.

Przejawem swobodnego podejścia młodych ludzi do języka jest obecność w gwarze młodzieżowej nader licznych zapożyczeń [...]. Zdecydowana większość tych zapożyczeń to anglicyzmy: *baggy* [czyt.: begi], *booking* [czyt.: buking], *cool* [czyt.: kul], *czardżować*, *fingerboard* [czyt.: fingerbord], *fristajl*, *full opcja*, *kick* [czyt.: kik], *oldskul*, *writer* [czyt.: rajter], *zonk* i tak dalej. [...]

Wymowa i pisownia wyrazów pochodzenia angielskiego często przybierają formę spolszczoną, tak jak w wyrazach *debeściak*, *hardkor* czy *fejm*. Za pomocą polskich formantów słowotwórczych tworzy się formy pochodne, na przykład *hardkorowy*, *softowy*, *lajtowy* [...]. Powstają nawet dziwnie brzmiące hybrydy językowe pochodzenia obcego, na przykład *schałmaczować* w znaczeniu ‘zapytać o cenę’ (od ang. *how much* [czyt.: hał macz]). Inwencja użytkowników gwary młodzieżowej, jeśli chodzi o tworzenie spolszczonych form zapożyczeń, jest zatem bardzo duża.

Ewa Baniecka, *Gwara młodzieżowa jako odmiana współczesnej polszczyzny – próba charakterystyki*, fragmenty

¹ Efemeryczność – ulotność.

- 5** Przeczytaj podany tekst. Następnie przekształć go ustnie na język ogólnonarodowy. W razie trudności możesz skorzystać ze słownika śląskiego dostępnego w internecie. Co zauważasz?

Wiadomo, jak łokurutnie ciężko przychodzi zachować się w fajnym towarzystwie, przy fajnym stole, żeby nie zwrócić na siebie uwagi, nie narazić się na pośmiewisko i miano festelnego sorónia. Ażeby tego uniknąć i zdobyć sobie podziw i uznanie fajnego i dobrze wychowanego, trzymać się trza następującej recepty:

Jak wstaniesz z łóżka, zarozki sie umyj i to możliwie z mydłem, wszystko jedno jakim, ale mydłem. Są tacy, kierzi twierdziom, że mydło psuje skóra i wolom sie posikać jakomś tam woniącom wodą. Ci robiom stanowco źle. Bowiem takiego zarozki w towarzystwie pracujom, a myśleć bydom ludzie, że jest pomiędzy nimi kozioł, abo inksze woniące stworzonko. Nie zapomnij nigdy umyć se karku i uszów.

Pazurów nie łobgryzej, bo mosz do tego nożycki. Żałoby za pazurami nigdy nie noś, bo to niehigienicznie i pobudzo do drwin.

Buty se koż łopucować, abo se som łopucuj, bo to toniej. Łoblecynie se tyż szczotkom wycyść – bowiem chcąc być fajnym, nie śmiesz mieć na nim fleków [...].

Stanisław Ligoń, *Ło dobrym wychowaniu – słówek pora [w:] tegoż, Bery i bojki śląskie*, fragmenty

- E 6** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przykładem języka zawodowego jest wypowiedzenie

A. Eluwina, ziom.	C. Pogoda nam sprzyjała przez całe lato.
B. Idzie dysc, idzie sikawica.	D. To będzie aplikacja webowa, a nie desktop.

- 7** Przekształć tekst w recenzję filmu, która mogłaby zostać wydrukowana w gazecie.

Najnowszy film akcji to po prostu sztos! To naprawdę niezłe zdziwko, bo reżyser kręcił dotąd komedie romantyczne. Chociaż na początku akcja zamulała, potem było coraz lepiej, a końcówka – kozak! Kto chce mieć fun, niech wbija do kina!

- 8 Zamień poniższe wypowiedzi na język ogólnonarodowy. Następnie zapisz dwie różnice, które dostrzegasz między daną wypowiedzią a językiem ogólnym.

dialekt mazowiecki

Kiedys młodziej to jinaczeyj sie bawjila.
Teraz to majo komputery, majo zabawy.

Wypowiedź w języku ogólnonarodowym:

Różnice między językiem ogólnym a podaną wypowiedzią:

---

dialekt małopolski

Do kościoła każdy szedł z palmo, cy
dziołcha cy chopok każdy miał palme.

Wypowiedź w języku ogólnonarodowym:

Różnice między językiem ogólnym a podaną wypowiedzią:

---

dialekt wielkopolski

Jag_ła żym sie żyniła, to żym miaa
osiemnaście lat.

Wypowiedź w języku ogólnonarodowym:

Różnice między językiem ogólnym a podaną wypowiedzią:

Sprawdź, czy potrafisz

Przeczytaj podany tekst, a następnie wykonaj polecenia z nim związane.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S765LQ

Sokół wędrowny to idealnie skonstruowana maszyna do łowienia ptaków w locie. Swoją ofiarę potrafi dostrzec z odległości 1,5 km, a pikując, osiąga zawrotną prędkość, przekraczającą 320 km/h. Nie ma na świecie drugiego takiego zwierzęcia!

Sokół wędrowny charakteryzuje się krępą sylwetką, długimi, ostro zakończonymi skrzydłami oraz masywną głową. Ptaki obu płci ubarwione są podobnie. Dominuje u nich barwa stalowoszara z białym brzuchem [...].

Radosław Kożuszek, *Pożyteczny szkodnik*, „Wiedza i Życie” 2007, nr 4, fragment

Zadanie 1.

Odszukaj w tekście wyrazy, w których występują upodobnienia. Zapisz te słowa, a następnie określ typ upodobnienia i jego kierunek.

Zadanie 2.

Wykonaj polecenia.

A. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Równoważnikiem zdania jest wypowiedzenie

A. *Ptaki obu płci ubarwione są podobnie.*

B. *Nie ma na świecie drugiego takiego zwierzęcia!*

C. *Dominuje u nich barwa stalowoszara z białym brzuchem.*

D. *Sokół wędrowny to idealnie skonstruowana maszyna do łowienia ptaków w locie.*

B. Przekształć wybrany równoważnik w zdanie.

Zadanie 3.

Wynotuj z tekstu wyraz złożony. Zaznacz w nim formant.

Zadanie 4.

Wyjaśnij, na czym polega błąd w podanym wypowiedzeniu. Następnie przekształć je tak, aby było poprawne.

Rozgrywając kolejną partię gry, kot głośno zamiauczał.

Zadanie 5.

Uzupełnij zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Poprawny podział wyrazu *łowienie* na temat słowotwórczy i formant to **A/B**. Formant ten nadaje wyrazowi znaczenie **C/D**.

A. *łowi - enie*

C. nazwy urządzenia

B. *łowie - nie*

D. nazwy czynności

Zadanie 6.

Uzupełnij wypowiedzi zaimkami odnoszącymi się do podkreślonych wyrazów. Pamiętaj o zastosowaniu poprawnej formy gramatycznej.

– Czy widziałeś Ole?

– Wojtek dostał w prezencie szczenie.

– Nie, nie widziałem _____.

– Idziemy _____ zobaczyć?

– Tomek ma surowe spojrzenie.

– Zabierzmy na plażę koło do pływania.

– Nie lubię _____.

– A gdzie _____ schowałaś?

Zadanie 7.

W każdym szeregu podkreśl wyraz o najszerszym zakresie znaczeniowym.

słodczy, cukierki, landrynki

okrycie, płaszcz, ubranie

Pisownia *nie* z różnymi częściami mowy

Podręcznik, s. 46–48

- 1** Wpisz do diagramu synonimy wybrane z ramki. Następnie odczytaj hasło.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S75L9C

*nieszczerość, niezawodność, nielegalność, niezmienność, niezależność,
niewykonanie, nieszczęście*

stałość
tragedia
bezpprawność
niezrobienie
pewność
wolność
obłuda

							1				
											2
						3					
							4				
						5					
					6						
											7

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7

 – być przeciwnego zdania, nie zgadzać się
z czymś, na coś; przeczyć, zaprzeczać; nie uznawać czegoś.

- 2** Uzupełnij podane przysłowia partykułą *nie*.

Z żartami jak z solą, _____ przesadź, bo zabolą.

Na naukę nigdy _____ jest za późno.

Strzeż się _____ zgody, unikniesz szkody.

_____ mój wóz, _____ będzie mnie wiozł.

Co dwie głowy, to _____ jedna.

Co za dużo, to _____ zdrowo.

Uroda rzecz _____ trwała.

_____ taki diabeł straszny, jak go malują.

- 3** Od podanych przymiotników utwórz odpowiednie wyrazy i zapisz je z partykułą *nie*.

przymiotnik w stopniu równym	_____trudny	_____dobry	_____sprawiedliwy
przymiotnik w stopniu wyższym	_____	_____	_____
przymiotnik w stopniu najwyższym	_____	_____	_____
przysłówek w stopniu równym	_____	_____	_____
przysłówek w stopniu wyższym	_____	_____	_____
przysłówek w stopniu najwyższym	_____	_____	_____

- 4** Uzupełnij tekst, wpisując *nie* razem lub osobno.

Byłem _____ szczególnie zainteresowany nowym blogiem wujka, ale _____ ustannie nalegał, więc powiedziałem, że tam zajrzę. _____ sądziłem, że znajdę coś ciekawego. _____ bardzo chciało mi się to robić, ale skoro obiecałem, _____ przeczytanie byłoby _____ grzeczne. _____ chętnie włączyłem laptopa, a tam niespodzianka! Okazało się, że wujek prowadzi blog o grach retro od wielu dekad _____ dostępnych na rynku i _____ jedną ma w domu. Mam nadzieję, że kiedyś pozwoli mi w którąś zagrać. _____ wiedziałem, że wujek ma takie _____ zwykłe zainteresowania!

- 5** Do podanych wyrazów dopisz ich synonimy z partykułą *nie*.

falsz – _____   bałagan – _____
 wróg – _____   zagrożenie – _____
 dyskomfort – _____   zaniepokojenie – _____

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7HNXB

Pisownia *nie* z imiesłowami

Podręcznik, s. 55–56

- 1** Wpisz imiesłowy z partykułą *nie* do właściwych rubryk tabeli.

To niesamowite, że nie mając niczego, możemy osiągnąć wszystko. Nie sprawdzwszy, czy poradzimy sobie z przeciwnościami losu, nie zorientujemy się, na co nas stać. Ludzie niepotrafiący odpowiedzieć sobie na pytanie, jakie jest ich największe marzenie, nie spełnią go. niespełnione marzenie może prowadzić do frustracji.

Imiesłów			
przymiotnikowy		przysłówkowy	
czynny	bierny	współczesny	uprzedni

- 2** Uzupełnij wypowiedzenia partykułą *nie*. Pamiętaj o zasadach pisowni.

Nauczycielka omawiała wyniki sprawdzianu, _____szczędząc nam słów krytyki.

Zostawiłam na stole _____zjedzone śniadanie.

_____widząc innego wyjścia, postanowił wreszcie nauczyć się matematyki.

Pasażerowie _____posiadający biletu proszeni są o podejście do kasy.

- 3** Ułóż dwa zdania dotyczące ilustracji, stosując wybrane imiesłowy z partykułą *nie*.

zadowolony, pokonany, doceniany

- 4** Od bezokoliczników podanych w ramce utwórz imiesłowy przysłówkowe. Wpisz je wraz z partykułą *nie* w wyznaczonych miejscach.

spieszyć się, dokończyć, sprawdzić, zważyć, mieć, myśleć

Wczoraj wybraliśmy się z przyjaciółmi do kina, _____ godziny seansu. Okazało się, że do filmu pozostała godzina. _____ nic innego do roboty, poszliśmy do kawiarni. _____, zamówiliśmy ciastka i kawę. Rozmawialiśmy i śmialiśmy się, _____ o mijającym czasie. Wtem Ola zawołała, _____ na innych gości: „Kino!”. _____ deseru, zerwaliśmy się i popędziliśmy na film.

Dla dociekliwych

- 5** Uzasadnij pisownię podanych wyrazów z partykułą *nie*. Skorzystaj ze słownika ortograficznego.

nie wahając się, niewahający się, nie zawahawszy się

- E 6** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wyrażeniu nieumyte jabłko podkreślony wyraz został zapisany zgodnie z tą samą szczegółową zasadą ortograficzną, którą tłumaczy się pisownię wyrazu

- A. niespodzianie.
- B. nienawidzić.
- C. nieznany.
- D. niełatwy.

Pisownia wielką i małą literą

Podręcznik, s. 111–114

- 1** Zagraj w państwa-miasta. Uzupełnij rubryki tabeli, wpisując wyrazy rozpoczynające się podaną literą.

Litera	Państwo	Nazwa miesz- kańca państwa	Miasto	Nazwa miesz- kańca miasta
f				
n				
r				

- 2** Wpisz podane nazwy w odpowiednich rubrykach tabeli. Pamiętaj o poprawnej pisowni małą lub wielką literą.

WALENTYNKI, BOŻE NARODZENIE, MIKOŁAJKI, WIELKI PIĄTEK, MAIK, POPIELEC,
WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH, DZIEŃ MATKI, ANDRZEJKI, PRIMA APRILIS

Nazwy:	
świąt i dni świątecznych	zabaw i zwyczajów

- E 3** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W zdaniu <i>MOJA MAMA LUBI <u>FRANCUSKIE</u> PERFUMY</i> podkreślony wyraz należy zapisać wielką literą.	P	F
W tytule książki <i>FELIX, NET I NIKA ORAZ GANG NIEWIDZIALNYCH LUDZI</i> spójniki należy zapisać małą literą.	P	F

- ★ 4 Udowodnij, że podane wyrazy można w środku zdania zapisać na dwa różne sposoby: zarówno wielką literą, jak i małą. W tym celu sformułuj zdania, które będą tego potwierdzeniem.

Przykład:

WYBORCZY

Kolega przeczytał fragment programu wyborczego przewodniczącego klasy. (przymiotnik)

Moja mama prenumeruje „Gazetę Wyborczą”. (część tytułu czasopisma)

TATRZAŃSKI

RZYMIANIN

OCEAN

- 5 Uzupełnij treść wiadomości brakującymi literami.

Nowa wiadomość

Do MagJaKwiatek@xyz.pl

Temat

Kochani ___odzice!

Przesyłam ___am serdeczne pozdrowienia ze stolicy ___łoch. Codziennie zjadamy się ___łoską pizzą. Mamy kwaterę przy samym ___oloseum. Jutro zamierzam się wykąpać w ___orzu ___ródziemnym.

PS Teraz z przyjemnością sięgnę po książkę „___uo ___adis”, mimo że to lektura ;-)

Zasady cytowania tekstów

Podręcznik, s. 181–184

- 1** Uzupełnij fragmenty tekstów odpowiednimi znakami interpunkcyjnymi sygnalizującymi cytowanie.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7HZXQ

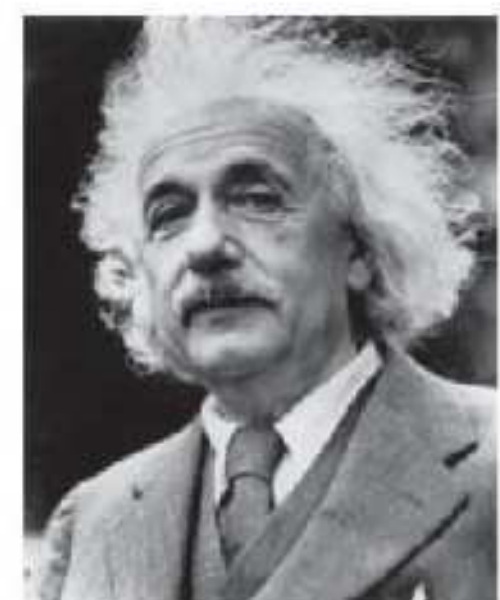
- Strzelając gola w niedzielnym meczu, Robert Lewandowski został pierwszym zawodnikiem w historii reprezentacji Polski, który zdobył bramkę w sześciu kolejnych spotkaniach, skomentował Dariusz Szpakowski.
- Po pobiciu rekordu skoczni w Klingenthal Kamil Stoch powiedział Myśle, że to był jeden z moich najlepszych skoków w życiu. Przyjemność z tego lotu była niesamowita i takich skoków się zazwyczaj nie pamięta, bo to wszystko działa automatycznie.

- 2** Zacytuj wypowiedzi naukowców. Zastosuj właściwe znaki interpunkcyjne.

Nauka leży u podstaw każdego postępu, który ułatwia życie ludzkie i zmniejsza cierpienie.

Wyobraźnia jest ważniejsza niż wiedza, bo choć wiedza wskazuje na to, co jest, wyobraźnia wskazuje na to, co będzie.

Zgadzam się ze stwierdzeniem Marii Skłodowskiej-Curie, że _____

_____

_____

Na stronie internetowej znalazłem zdanie Alberta Einsteina na temat wyobraźni _____

_____

_____

Kłopotliwe przedrostki i przyrostki

Podręcznik, s. 232–234

- 1** Do podanych czasowników dopisz odpowiedni przedrostek: z-, s- lub ś-.

___kłamać, ___karcić, ___gasić, ___cierpieć, ___czytać, ___harmonizować, ___kłócić,
___sypać, ___biec, ___charakteryzować, ___pisać, ___gnieść, ___hańbić, ___cichnąć,
___kaleczyć, ___bić

- 2** Uzupełnij podane dialogi dwoma wyrazami: jednym z przyrostkiem -dztwo lub -ctwo, drugim z przedrostkiem s- lub z-.

- 3** Do podanych wyrazów dopisz pochodne przymiotniki z formantem -ki, -cki lub -dzki oraz rzeczowniki zakończone na -ctwo lub -dztwo. Wybierz dwa z powstałych wyrazów, których pisownię uważasz za szczególnie trudną, i zastosuj je w zdaniach – zapisz zdania w zeszycie.

sąsiad – (przymiotnik pochodny) _____; (rzeczownik pochodny)

_____

kupiec – (przymiotnik pochodny) _____; (rzeczownik pochodny)

_____

szlachta – (przymiotnik pochodny) _____; (rzeczownik pochodny)

_____

Pisownia ó, u, rz, ż, ch, h

Podręcznik, s. 237–240

- 1** Spośród podanych wyrazów wypisz te, od których można utworzyć zdrobnienia z *u*. Dopisz obok zdrobnienia.

miły, stół, ojciec, zły, paczka, kłębek, polski, mama, czysty, dziadek

wyraz

zdrobnienie

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- E 2** W którym z wyrazów pisowni *ó* nie można wyjaśnić wymianą *ó* na *o*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. wóz

B. pióro

C. spokój

D. powrót

- 3** Uzupełnij wypowiedzi *rz* lub *ż*.

Wybie____esz się ze mną
na wyp____eda____kosmetyków
do makija____?

Dob____e, ale obej____ysz ze mną
reporta____o projektancie tatua____y?

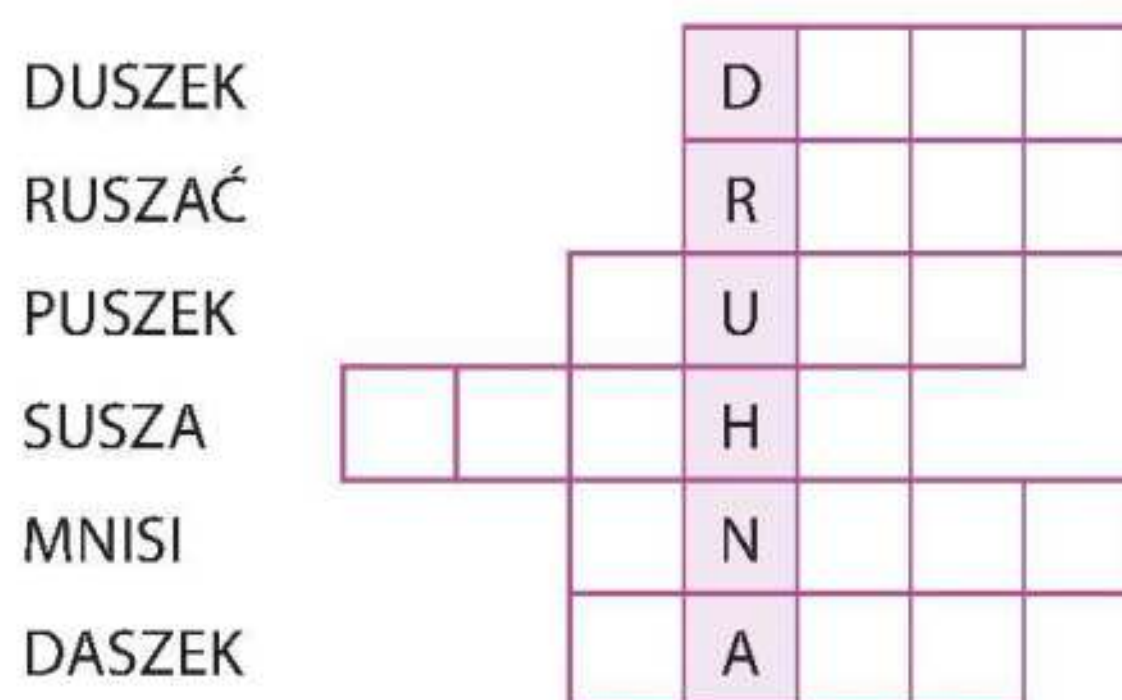

- 4** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Pisownię wyrazu <i>marzec</i> objaśnia ta sama szczegółowa reguła ortograficzna, którą tłumaczy się pisownię wyrazu <i>jarzębina</i> .	P	F
Wyraz <i>młodzież</i> zapisujemy przez <i>ż</i> , ponieważ jest to rzeczownik rodzaju żeńskiego zakończony na <i>-eż</i> .	P	F

- 5** Wykonaj zadania.

A. Uzupełnij krzyżówkę. W tym celu wpisz do diagramu wyrazy pokrewne, w których występuje *ch*.

B. Wyjaśnij, dlaczego w wyrazie *druhna* piszemy *h*.

Dla dociekliwych

- 6** Wypisz ze słownika frazeologicznego trzy związki, w których występują wyrazy rozpoczynające się na *h* (jeden wyraz z *h* na początku w każdym związku). Objaśnij ich znaczenie.

- ★ **7** Zapisz w zeszycie pary wyrazów, które brzmią tak samo, ale różnią się pisownią i znaczeniem.

Pisownia przymiotników złożonych

Podręcznik, s. 244–245

- 1** Zapisz znaczenie podanych przymiotników złożonych.

Przykład: kurtka jesiennie-zimowa – na jesień i zimę

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7RM6U

lewobrzeżny – _____

jasnoniebieski – _____

biało-czerwony – _____

polsko-francusko-niemiecki – _____

- 2** Uzupełnij wypowiedzi odpowiednimi przymiotnikami złożonymi.

- 3** Zredaguj SMS, w którym poprosisz adresata o zakup podanych produktów. Od wyrazów zapisanych w nawiasach utwórz przymiotniki złożone.

sok (z marchwi, pomarańczy i selera), serwetki (zielone o ciemnym odcieniu)

_____

_____

_____

Pisownia *q, ę, om, on, em, en*

Podręcznik, s. 304–305

- 1** Zapisz odpowiednie formy podanych rzeczowników.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7QFY2

Jestem (*marzycielka*; N. lp.) _____.

Przyglądał się (*sportowiec*; C. lm.) _____.

Szedł z (*książka*; N. lp.) _____ pod pachą.

Przysłuchiwali się uczniowskiemu (*recytacja*; C. lm.) _____.

- 2** Wpisz w wyznaczone miejsca odpowiednie formy wyrazów.

Pracowałam nad (*prezentacja*; N. lp.) _____ na temat *Hobbita*.

Dyskusja była poświęcona (*prezentacja*; C. lm.) _____.

Rozdaj (*pani*; C. lm.) _____ ulotki.

Porozmawiam z (*pani*; N. lp.) _____.

- 3** Wpisz *q, ę, om* lub *on*. Dopisz wyrazy uzasadniające pisownię *q* lub *ę*. Przy wyrazach, które należy zapisać przez *om, on*, wstaw X.

tr____bka – _____	k____pot – _____
w____żyk – _____	k____dor – _____
d____bowy – _____	w____ski – _____

- 4** Przekształć podany tekst w wypowiedź pierwszoosobową.

Bartek lubi jeździć na rowerze. Codziennie podpatruje znajomych, którzy mają większe umiejętności od niego. Często obserwuje też utytułowanych zawodników. Dzięki nim poznaje sekrety najbardziej szalonych trików. Marzy o udziale w zawodach.

Sprawdź, czy potrafisz

Zadanie 1.

Zapisz wyrazy łącznie, rozłącznie lub z łącznikiem.

Wyszła do kina, (*nie + czekając*) _____ na brata.

Lubię bluzy w paski, najbardziej w (*zielone + fioletowe*) _____.

Dzięki porozumieniu (*polski + fiński*) _____ Karol

mógł wyjechać na (*pół + rok*) _____ stypendium.

Wszedłem do pokoju pomalowanego na kolor (*ciemny + żółty*) _____.

(*nie + posłuchawszy*) _____ ostrzeżenia mamy, oparzył się.

Zadanie 2.

Wyjaśnij pisownię podkreślonych wyrazów.

Nie najlepsze te nieschłodzone napoje, nie kupuj takich więcej.

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyraz, którego pisownię można wyjaśnić za pomocą tej samej szczegółowej reguły ortograficznej co pisownię wyrazu *małże*, to

- A. *ważka*.   B. *mżawka*.   C. *wstążka*.   D. *małżeństwo*.

Zadanie 4.

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród A i B oraz właściwą odpowiedź spośród C i D.

Czasownik *prowadzić* należy poprzedzić przedrostkiem A/B, ponieważ taki przedrostek stosujemy przed spółgłoską C/D.

- A. s-   C. dźwięczną.
B. z-   D. bezdźwięczną.

Zadanie 5.

Zapisz podane przykłady, stosując małe i wielkie litery. Wyjaśnij pisownię.

ULICA KRĘTA _____

_____

PARYŻANKA _____

_____

POJEZIERZE KASZUBSKIE _____

_____

TORUŃSKIE PIERNIKI _____

_____

Zadanie 6.

Ustal pisownię wyrazów występujących w tekście. W tym celu skreśl niepasujące litery.

(S/Z)pływ p(rz/sz)ełomem D(ó/u)najca to jedna z największy(ch/h) atrakcji regionu. Z powodzeniem nazwać ją mo(ż/rz)emy wręcz atrakcją na skalę (e/E)uropejską. P(rz/sz)ełom D(ó/u)najca jest bowiem jednym z najpiękniejszy(ch/h) p(rz/sz)ełomów na naszym kontynencie. Trasa spływu ma obecnie 15 km dł(u/ó)gości oraz 36 m spadku (rz/ż)eki. Spływ organizowany jest p(rz/sz)ez Polskie Towa(rz/ż)ystwo Flisak(ó/u)w Pieniński(ch/h). Samo powstanie p(rz/sz)ełomu D(ó/u)najca owiane jest tajemnicą. Wśr(ó/u)d miejscowy(ch/h) g(ó/u)rali krą(ż/rz)y wiele legend, kt(ó/u)re prób(ó/u)ją wyjaśnić jego (ch/h)istorię. Jedna z ni(ch/h) m(ó/u)wi o walecznym ryce(rz/ż)u (F/f)erkowiczu, kt(ó/u)ry gonił tedy kr(ó/u)la wę(ż/rz)y. Trasa, jaką się por(ó/u)szał, miała właśnie stać się owym p(rz/sz)ełomem D(ó/u)najca. Inna z kolei głosi, (ż/rz)e ujście D(ó/u)najcowi wyrąbał sam kr(ó/u)l Bolesław (Ch/H)robry.

Źródło: <http://www.pieniny.net.pl/atraccje/splyw-dunajcem/> [dostęp w dniu: 15.05.2020]

Zadanie 7.

Uzupełnij zdania wyrazami w nawiasach w odpowiedniej formie.

Do parku poszła razem z (koleżanka) _____.

Długo przyglądały się (bańki) _____ mydłanym unoszącym się na wietrze.

(Dopłynąć) _____ do brzegu i postanowił odpocząć.

Podziękowała swoim (przyjacieli) _____ za pomoc.

Kompozycja tekstu i budowa akapitów

Podręcznik, s. 30–32

- 1 Określ, z jakich części powinna się składać każda praca pisemna. Podkreśl właściwe nazwy.

motto, zakończenie, cytaty, tytuł, rozwinięcie, argumenty, teza, wstęp

- 2 Podziel pionowymi kreskami podany tekst na wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

W czerwcowy wieczór wybraliśmy się do Teatru Rozmaitości w Warszawie na sztukę *Dzieła wszystkie Szekspira* w reżyserii Włodzimierza Kaczkowskiego. To żartobliwa prezentacja 37 utworów największego dramaturga wszech czasów. Troje aktorów występujących pod własnymi imionami bawiło publiczność, cytując, streszczając i odwołując się do stereotypowej znajomości dzieł Szekspira, którego duch pojawił się „osobiście”. Zobaczyliśmy więc hip-hopowego *Otella*, *Makbeta* po góralsku, sztukę *Romeo i Julia* graną przez samych mężczyzn oraz trzypięciominutową wersję *Hamleta*. Tym, którzy lubią być angażowani w akcję i nieustannie prowokowani przez aktorów do wspólnej zabawy, polecam *Dzieła wszystkie Szekspira*. Warszawska inscenizacja to strzał w dziesiątkę. Wszystko rozgrywa się w oszałamiającym tempie, które nie pozwala się nudzić ani przez chwilę.

- 3 Napisz, którą częścią wypracowania jest zamieszczony tekst. Uzasadnij swoją opinię.

Do podróżowania skłania człowieka ciekawość świata. Od wieków jest ono popularnym sposobem spędzania czasu, a niekiedy także pomysłem na życie. Uważam, że warto podróżować. To przekonanie potwierdzają przykłady z literatury i moje własne doświadczenia.

- 4 Napisz, co powinno się znaleźć we wstępie, rozwinięciu i zakończeniu historii stworzonej na podstawie poniższej ilustracji.

Wstęp	Rozwinięcie	Zakończenie

Dobra rada

Akapit tworzy spójną całość m.in. dzięki uporządkowanemu przedstawianiu treści. Zwykle pierwsze zdanie ma charakter ogólny, a kolejne rozwijają zawarte w nim wiadomości.

- 5 Ponumeruj podane wypowiedzenia tak, aby stworzyły spójny akapit.

- ☐ Dlaczego?
- ☐ Naukowcy od ponad pół wieku znajdują rozmaite odpowiedzi na to pytanie: zatruli się, były za duże, wytrzebiły je choroby, przegrały rywalizację ze ssakami, [...] zabił je wybuch niedalekiej supernowej.
- ☐ Dinozaury władały Ziemią przez 100 mln lat, po czym nagle zniknęły pod koniec kredy.
- ☐ Wraz z nimi odeszły w przeszłość także mezozaurowe, pterozaurowe i wiele innych grup zwierząt.

Andrzej Holdys, *Zagłada wielkich gadów*, fragmenty

- 6 Przeczytaj fragment powieści. Podkreśl wyrazy i wyrażenia porządkujące kolejność wydarzeń.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7GSTL

Następnego dnia, czternastego czerwca po południu, siedem dni przed letnim przesileniem, nasz pociąg wtoczył się do Denver. [...]

Przez następne pół godziny snuliśmy się po centrum miasta, a ja nijak nie mogłem wymyślić, czego Annabeth [czyt.: anabet] szukała. Powietrze było suche i gorące, co wydawało się dziwne [...]. [...]

Wreszcie znaleźliśmy pustą samoobsługową myjnię samochodową. Podeszliśmy do stanowiska położonego najdalej od ulicy i rozglądaliśmy się [...]. Byliśmy trojgiem nastolatków bez samochodu kręcących się po myjni [...]. [...]

Przez moment nic się nie działo.

Chwilę później patrzyłem przez mgłę na pola truskawek i zatokę Long Island [czyt.: ajlend] w oddali.

Rick [czyt.: rik] Riordan, *Percy Jackson [czyt.: per-si dżekson] i bogowie olimpijscy. Złodziej pioruna*, przeł. Agnieszka Fulińska, fragmenty

- 7 Uzupełnij tekst tak, aby powstała spójna wypowiedź.

aby, jest to, ile razy, wtedy, gdy, a, jednym, z którymi, takie, jednak, tak

Jednym z sekretów spokoju i szczęścia jest nadzieja. A _____ z najlepszych sposobów zachowania nadziei jest niewątpliwie dostrzeganie odpowiednich możliwości.

_____ bardzo łatwo stracić nadzieję [...]. Dzieje się _____ zawsze _____, _____ jesteśmy nadmiernie zaabsorbowani trudnościami, _____ musimy się zmierzyć, kiedy tracimy perspektywę, _____ strach przesłania nasz optymizm. Zapominamy, _____ pokonaliśmy _____ przeszkody w przeszłości i jak szybko jesteśmy w stanie zregenerować siły.

_____ dostrzec możliwości [...], trzeba zastanowić się nad własnym życiem i przypomnieć sobie, ile razy zrobiło się to już przedtem. _____ najlepszy sposób, jaki znam.

Richard Carlson [czyt.: riczard karlson], *Nie zadręczaj się drobiazgami, nastolatku. Proste sposoby na zachowanie spokoju w kłopotliwych i stresujących sytuacjach*, przeł. Magdalena Hermanowska, fragmenty

Opowiadanie twórcze inspirowane mitem lub przypowieścią

Podręcznik, s. 33–40

- 1** Autor podanego fragmentu opowiadania nie zachował konsekwencji w sposobie prowadzenia narracji. Przeredaguj tekst tak, aby nadać czasownikom formy tego samego czasu. Wykonaj ćwiczenie w zeszycie.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7MP5N

Hades strzela z bata. Rydwan gnał jak szalony, niosąc pana Podziemia dalej, wyżej, aż do Zeusowego świata. Hades z satysfakcją obserwuje, jak wszystko co żywe skuliło się ze strachu na sam widok piekielnego zaprzęgu. Nagle okrutny uśmiech zamarł na jego ustach, bo pośród łąki pełnej kwiatów dostrzega istotę przewyższającą wszystko swoją urodą i jasnością, córkę Demeter – Korę. W jego czarnym sercu obudziła się miłość.

- 2** Dokończ dialog, który mógłby przeprowadzić z żoną najbardziej hojnie nagrodzony sługa z przypowieści o talentach. W rozmowie małżonków odnieś się do znajomości przypowieści. Pamiętaj, że wiedza narratora pierwszoosobowego jest ograniczona.

– Rachelo! Nie uwierzysz, co się stało! – zawołałem, ledwie przekroczywszy próg domu.

– Cóż takiego, drogi mężu? – zapytała. Wydawała się wyraźnie zaintrygowana.

- 3 Na podstawie przedstawionych obrazów i wskazówek dotyczących narracji napisz wstępy opowiadań. Określ w nich czas i miejsce akcji oraz wprowadź głównego bohatera.

A. Narracja pierwszoosobowa

Alexandre Séon [czyt.: oleksandr se-a], *Lament Orfeusza*

B. Narracja trzecioosobowa

Gustave Moreau [czyt.: gistaw moro], *Prometeusz*

- 4 Wyobraź sobie, że jedną z postaci widocznych w tle obrazu Jeana Corota [czyt.: żana korota] *Orfeusz wyprowadzający Eurydykę z podziemi* jest dusza dopiero co zmarłej młodej dziewczyny lub młodego chłopaka. Uzupełnij fragment opowiadania, w którym jest ona/on narratorem. Kieruj się wskazówkami podanymi na marginesie.

Jean Corot, *Orfeusz wyprowadzający Eurydykę z podziemi*

Nie wiem, czy było rano, południe czy wieczór, bo w świecie umarłych nie ma ani wschodów, ani zachodów słońca, a czas stoi w miejscu. W pobliżu rzeki zapomnienia ukazał się niezwykle widok. Na drugim brzegu, pośród drzew _____

Wstęp

Tu wprowadź opis wyglądu postaci – tak jak je widzi narrator.

Domyśliłam/domyśliłem się, kim są. O łasce okazanej Orfeuszowi przez Hadesa było głośno wśród dusz. Widok jego dłoni złączonej z dłonią Eurydyki obudził bolesne wspomnienia z czasu, kiedy byłam/byłem zakochana/zakochany. _____

Tu wprowadź retrospekcję.

To wspomnienie i widok spieszących ku słońcu zakochanych, podczas gdy ja na zawsze miałam/miałem pozostać wśród cieni, były dla mnie jak cios. _____

Tu wprowadź opis przeżyć wewnętrznych – uczuć i myśli.

Opis dzieła sztuki

Podręcznik, s. 95–97

- 1** Uzupełnij podpisy pod dziełami odpowiednimi wyrazami spośród podanych. W razie trudności poszukaj informacji w dostępnych źródłach.

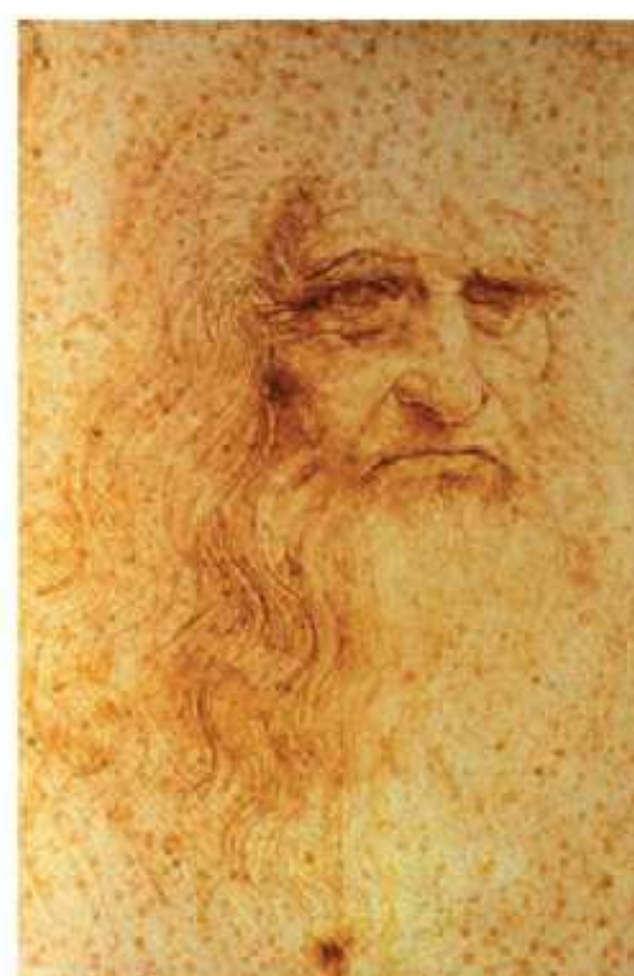
Wykonaj
ćwiczenia
docwiczenia.pl
Kod: S7A89Z

fresk, rysunek, graffiti, obraz

Diego Velázquez [czyt.: welaskes],
Infantka Małgorzata

przedstawia ośmioletnią księżniczkę Małgorzatę, następczynię hiszpańskiego tronu, w niezwykle strojnej sukni.

Leonardo da Vinci [vinczi], *Autoportret*

Na _____ wykonanym czerwonobrunatną kredką, czyli sangwiną, Leonardo da Vinci przedstawił samego siebie.

Michał Anioł, *Stworzenie Adama* (fragment)

Na reprodukcji możemy podziwiać fragment słynnego _____ wykonanego przez Michała Anioła na sklepieniu kaplicy Sykstyńskiej w Rzymie.

Banksy, *Miotacz kwiatów*

Na _____ artysta ukazał zamaskowanego mężczyznę, który rzuca kwiatami.

- 2** Przyjrzyj się obrazowi Caspara Davida Friedricha [czyt.: kaspara dawida fridricha] *Wschód księżyca nad morzem*, a następnie wykonaj zadania.

Caspar David Friedrich, *Wschód księżyca nad morzem*

→ 1822

olej na płótnie

Nowa Galeria Narodowa Berlin

- A.** Podaj trzy zwroty, którymi można zastąpić sformułowanie: *Obraz przedstawia*.

- B.** Na podstawie informacji zamieszczonych pod obrazem zredaguj wstęp opisu dzieła.

- E** **C.** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Obraz Caspara Davida Friedricha to

A. portret zbiorowy.

B. scena rodzajowa.

C. abstrakcja.

D. pejzaż.

- D.** Określ usytuowanie poszczególnych elementów na obrazie.

Na pierwszym planie artysta przedstawił _____

Na drugim planie, w centrum kompozycji, widnieją _____

W tle roztacza się _____

- E. Co wyjątkowego dostrzegasz w sposobie operowania przez artystę kolorami i światłem? Określ, jak one wpływają na nastrój dzieła – w tym celu dokończ zdanie.

Dzięki mistrzowskiemu operowaniu kolorami i światłem artysta oddał _____

Płótno emanuje nastrojem _____

- F. Na podstawie informacji zebranych w punktach A–E zredaguj w zeszycie opis obrazu Caspara Davida Friedricha. Pamiętaj o podziale pracy na akapity.

Dla dociekliwych

- 3 Sprawdź, co oznacza w malarstwie termin *nokturn*. Znajdź reprodukcję innego nokturnu Caspara Davida Friedricha i opisz jego kompozycję w zeszycie.

- 4 Przyjrzyj się obrazom *Krzyk* Edwarda Muncha [czyt.: munka] i *Płacząca kobieta* Pabla Picassa [czyt.: pikassa]. Następnie wyjaśnij, jakie podobne rozwiązanie zastosowali twórcy, aby oddać w swoich dziełach intensywność emocji przedstawionych postaci.

Edward Munch, *Krzyk*

Pablo Picasso, *Płacząca kobieta*

Wypowiedź argumentacyjna

Podręcznik, s. 160–161

- 1** Przeczytaj poniższą wypowiedź argumentacyjną i wykonaj polecenia.

Mamo, tato, zgódźcie się na psa. Rodzice Oli się zgodzili – adoptowali labradora ze schroniska. Gdy jesteście w pracy i siedzę sama w czterech ścianach bez żadnego towarzystwa, czuję się bardzo samotna i jest mi smutno. Zresztą tu nie chodzi tylko o mnie. Pies będzie dobry dla nas wszystkich. Zapewni całej rodzinie lepsze zdrowie, bo zyskamy motywację do ruchu na świeżym powietrzu. Przecież chyba wam zależy na tym, żeby wasze dziecko dużo spacerowało i było zdrowe? Powinniście też rozważyć sprawę stresu. Czy wiecie, że istnieją badania mówiące, że posiadanie psa wydłuża życie? Regularne kontakty, zwłaszcza głaskanie, powodują u człowieka wydzielanie endorfin, a przez to poprawiają odporność i osłabiają skutki stresu. Takiego argumentu nie można zlekceważyć, prawda? Ola potwierdza, że odkąd ma Tofika, rzadziej się przeziębia.

- A.** Zaznacz na zielono argumenty logiczne, na czerwono argumenty emocjonalne, na niebiesko zaś – argumenty rzeczowe.
- B.** Podkreśl dwa przykłady wzmacniające wymowę zaprezentowanych argumentów.

Sztuka mówienia

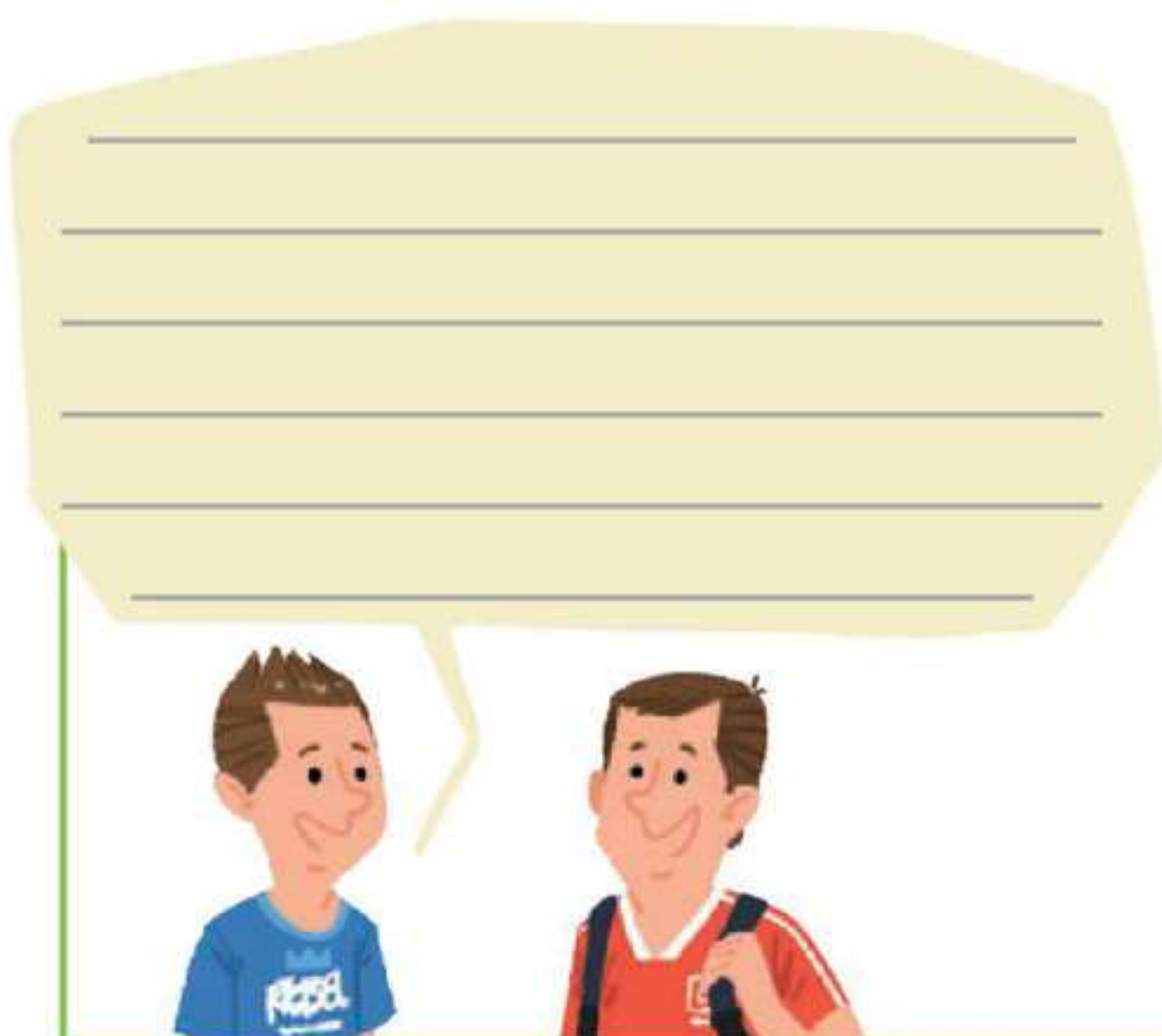
- 2** Uzupełnij wypowiedzi. Przygotuj argumenty, wykorzystując podane opisy sytuacji.

- A.** Koleżanka namawia cię na wspólne wyjście do centrum handlowego w najbliższą środę wieczorem. Do tej pory zawsze się zgadzałaś. Tym razem postaraj się jej odmówić. W swojej wypowiedzi:
- doceń jej inicjatywę,
  - przedstaw swoją odmowę,
  - podaj dwie okoliczności, które nie pozwalają Ci skorzystać z jej propozycji – w takim czasie i w takim celu.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S768QB

B. Namów kolegę do wspólnego wyjścia do nowo otwartej hali sportowej.

W swojej wypowiedzi:

- sformułuj zaproszenie,
- przedstaw powód, dlaczego zależy Ci na obecności kolegi,
- opisz korzyści, które może on odnieść z tego wspólnego wyjścia (odwołaj się do jego upodobań i zwyczajów, a także do jego planu zajęć).

3 Przeanalizuj dwie wypowiedzi przewodniczącego samorządu szkolnego, które dotyczą ograniczenia używania smartfonów przez uczniów podczas przerw, a następnie wykonaj zadania.

Zarządzam zakaz używania telefonów na przerwach, ponieważ jako inteligentni młodzi ludzie z pewnością potrafimy sobie bez nich poradzić w wolnym czasie. Razem damy sobie radę ze „smartwicą”.

Zarządzam zakaz używania telefonów na przerwach, ponieważ przeszkadzają one w tworzeniu prawdziwej wspólnoty. Zakaz ten jest potrzebny, jeśli chcemy budować dobre relacje w naszej szkole. Uważam, że jeśli na przerwach nie będziemy mieć pokusy zaglądania na portale społecznościowe, pisanie SMS-ów, wtedy więcej będziemy ze sobą rozmawiać i bardziej doceniać wzajemną obecność.

A. Wyjaśnij, czym się różnią strategie przekonywania w poszczególnych wypowiedziach. Wykorzystaj wiedzę o rodzajach argumentów.

B. Oceń, który komunikat cechuje się większym szacunkiem do odbiorcy. Uzasadnij swój wybór.

- 1** Przekształć podane zdania tak, aby wyrazić ich treść w bardziej ogólny sposób i krócej. Nie zmieniaj sensu wypowiedzeń.

Przykład:

Kiedy wreszcie podjąłem decyzję, że wygłoszę referat o Leonardzie da Vinci, Rafaelu Santi i Michale Aniele, poczułem niewypowiedzianą ulgę.

Kiedy już zdecydowałem się na referat o artystach renesansu, ulżyło mi.

Babcia w ramach przygotowań do wieczery wigilijnej ulepiła mnóstwo uszek do barszczu, przyrządziła karpia w galarecie, upiekła strudel makową i ugotowała kompot z suszu.

W ostatnich dniach listopada możemy spodziewać się drastycznego spadku temperatury, silnego wiatru i obfitych opadów śniegu – oznajmił z ekranu prezenter pogody.

- 2** Przeczytaj podany tekst, a następnie wykonaj zadania.

Daniel J. Siegel

Burza w mózgu nastolatka

Dorastanie to bardzo kłopotliwy, a jednocześnie niezwykle okres rozwojowy [...]. [...] Podstawowe atrybuty tego wieku wynikają ze zdrowych i naturalnych zmian w naszym mózgu. Ponieważ mózg wpływa zarówno na nasz umysł, jak i na relacje z innymi ludźmi, wiedza na temat jego funkcjonowania może nam pomóc w radzeniu sobie z naszymi wewnętrznymi przeżyciami oraz w kontaktach społecznych. [...]

Życie nabiera rozpędu, gdy stajemy się nastolatkami. Zmiany, jakich wtedy doświadczamy, nie są czymś, czego trzeba unikać lub co można tylko przetrwać, ale potencjałem, który warto wykorzystać. [...] Twórcze aspekty dorastania mogą również przysłużyć się naszemu światu, ponieważ naturalna tendencja do burzenia status quo¹ oraz energia młodości sprzyjają nowatorskim poglądom i innowacjom.

Na początku okresu dorastania zachodzą istotne zmiany w mózgu, które prowadzą do pojawienia się nowych atrybutów umysłu [...]. Ze względu na zmiany w głównych obwodach mózgowych okres ten znacznie się różni od dzieciństwa. Nastolatki poszukują nowości, nawiązują innego rodzaju relacje z rówieśnikami,

odczuwają bardziej intensywne emocje, a także buntują się przeciwko konwensom i wymyślają nowe rozwiązania. [...]

W okresie dorastania możemy przechodzić dwa rodzaje „burzy w mózgu”. Pierwszy z nich wiąże się z mnóstwem nowych pomysłów [...]. Drugi dotyczy zachwiania równowagi wewnętrznej: nasze emocje przypominają czasem tsunami i zalewają nas niczym fale. W takich momentach zamiast ekscytacji możemy odczuwać wewnętrzny chaos i zagubienie.

W skrócie: zmiany zachodzące w mózgu w tym wieku niosą ze sobą zarówno zagrożenia, jak i możliwości.

Daniel J. Siegel [czyt. zigel], *Burza w mózgu nastolatka. Potencjał okresu dorastania*,
przeł. Karolina Bochenek, fragmenty

¹ *Status quo* (łac.) – obecny stan rzeczy.

- A.** W każdym akapicie podkreśl zdanie zawierające tezę lub kluczową informację tego akapitu.
- B.** Czy, Twoim zdaniem, porównanie procesów zachodzących w nastoletnim mózgu do burzy jest odpowiednie? Uzasadnij swoje stanowisko, odnosząc się do treści tekstu.

C. Uzupełnij tekst streszczenia.

Tematem tekstu Daniela J. Siegla są _____

Autor podkreśla, że _____

Następnie badacz wylicza _____

W podsumowaniu Daniel J. Siegel stwierdza, że _____

---

3 Przeczytaj podany tekst, a następnie wykonaj zadania.

Joanna Wojnicka, Olga Katafiasz

Przełom dźwiękowy

U progu przełomu dźwiękowego kino było już sztuką niezależną, która zdążyła wypracować własne środki wyrazu. [...] Można było się więc spodziewać, że wprowadzenie dźwięku – zwłaszcza naturalnie brzmiących dialogów – będzie przyjęte jako kolejny i naturalny krok w rozwoju nowego medium. Napisy, które rozbijały płynność akcji i pozbawiały autentyczności przedstawione zdarzenia, zaczynały drażnić nie tylko widzów, lecz także niektórych twórców czy krytyków. [...]

Wprowadzenie dźwięku, a przede wszystkim słowa, było [...] koniecznością: film osiągnął już taki stopień rozwoju, że wyrażanie stanów emocjonalnych bohaterów i relacji między nimi wymagało czegoś więcej niż urody doskonale zaprojektowanego kadru.

Jednak nie wszyscy uważali pojawienie się dźwięku w kinie za możliwość rozwoju i wzbogacenia języka filmu. Niektórzy teoretycy twierdzili nawet, że kinematografia niema będzie nadal istniała, zaś film dźwiękowy pozostanie jedynie alternatywą, która wszakże pozbawi sztukę obrazów jej wartości i zaprzepaści wypracowane środki wyrazu, przekreśli subtelność zabiegów montażowych czy budowanie metafor; odbierze siłę wyrazu, jakie miały gest czy mimika aktorska. Polski krytyk, Karol Irzykowski prorokował, że „kino umrze na słowo”, a Charles Chaplin mówił wprost: „Filmy mówione? (...) One zniweczą najstarszą sztukę świata, sztukę pantomimy. One unicestwią wielkie piękno milczenia”.

Joanna Wojnicka, Olga Katafiasz, *Słownik wiedzy o filmie*, fragment

A. Które akapity rozwijają jedną myśl, a które wnoszą nowe spojrzenia na przedstawiony temat? Wybierz rozwiązanie, które obrazuje relacje między akapitami tekstu *Przełom dźwiękowy*. Uzasadnij swój wybór.

1.	I akapit	II i III akapit	2.	I i II akapit	III akapit

Moim zdaniem rozwiązanie _____ obrazuje relacje między akapitami tekstu, ponieważ _____

B. Zapisz w zeszycie streszczenie tekstu *Przełom dźwiękowy*.

- 1** Udowodnij, że dobrze rozumiesz podane tezy. W tym celu wyraż każdą z nich innymi słowami, nie zmieniając sensu.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7MEJK

Przykład:

Teza:

Współczucie jest miarą człowieczeństwa.

Przekształcenia bez zmiany sensu:

- 1. Kto nie potrafi okazywać współczucia, traci prawo do nazywania się człowiekiem.*
- 2. Po zdolności do okazywania współczucia można poznać, jakim ktoś jest człowiekiem.*

A. *Młodzi są nadzieją świata.*

1. _____
2. _____

B. *W miłości tkwi załóżek cierpienia.*

1. _____
2. _____

- 2** Sformułuj po jednym argumencie do każdej z podanych tez.

Uważam, że lepiej przeczytać lekturę niż zobaczyć jej adaptację.

Lepiej obejrzeć filmową adaptację lektury, zanim się przeczyta książkę.

Moim zdaniem warto poznawać literaturę minionych epok.

---

3 Uzupełnij wstęp i zakończenie rozprawki.

Temat: Czy zgadzasz się ze zdaniem, że bez przyjaciela trudno jest żyć? Napisz rozprawkę, w której uzasadnisz swoje stanowisko. Argumenty zilustruj przykładami z literatury.

Wszyscy się zgodzą, że człowiek, by przeżyć w sensie fizycznym, nie może się obyć bez takich rzeczy, jak powietrze, woda, żywność czy schronienie. Z pewnością niełatwo by mu też było poradzić sobie bez dostępu do technologii.

Moim zdaniem życie byłoby bardzo smutne i ciężkie bez przyjaźni, ponieważ wnosi ona w egzystencję wiele radości i daje poczucie sensu. Dowodzą tego losy Małego Księcia, tytułowego bohatera książki Antoine'a de Saint-Exupéry'ego, zwłaszcza jego rozmowa z lisem na temat osvajania. Lis tłumaczy Małemu Księciu, na czym polega prawdziwa przyjaźń. Z jego wypowiedzi wynika, że ktoś, kto nie ma przyjaciół, bardzo wiele traci – na przykład nie wie, czym jest radość oczekiwania na spotkanie, albo co to znaczy być dla kogoś kimś wyjątkowym i potrzebnym.

Jestem przekonany, że przyjaźń ogromnie ułatwia życie także dlatego, że to właśnie przyjaciele są osobami, na które można najbardziej liczyć w momentach nieszczęścia czy kryzysu. Bez nich człowiek musiałby sam sobie radzić z trudnymi wyzwaniami. Doskonałym przykładem postaci, której życie byłoby bardzo trudne bez przyjaciela, jest hobbit Frodo Baggins, główny bohater trylogii fantasy *Władca pierścieni* J.R.R. Tolkiena. Gdyby nie obecność i wsparcie Sama, Frodo musiałby samotnie wędrować do Mordoru i prawdopodobnie nie dopełniłby swojej misji zniszczenia pierścienia władzy.

Wstęp:

Wprowadzenie do tematu

Zaprezentowanie tezy z tematu (zajęcie stanowiska)

Rozwinięcie:

Argument 1.

Przykład z literatury potwierdzający słuszność argumentu 1.

Argument 2.

Przykład z literatury potwierdzający słuszność argumentu 2.

Zakończenie:
Przypomnienie
i potwierdzenie
przyjętej we wstę-
pie tezy (podtrzy-
manie swojego
stanowiska)

- 4** Uzupełnij tabelę informacjami o lekturach, które wykorzystasz do napisania rozprawki uzasadniającej jedną z podanych tez.

Teza rozprawki	Tytuły lektur obowiązkowych, do których można się odwołać w argumentacji	Przykład: bohater lub sytuacja z lektury
Współ- czucie jest miarą człowie- czeństwa.		
Doświad- czenia rozwijają ludzi.		
W miłości tkwi załóżek cierpienia.		

5 Dopisz argumenty do zaprezentowanych tez i przykładów.

A. Pieniądze szczęścia nie dają, ponieważ _____

Świadczy o tym przykład pana Piotra z satyry Ignacego Krasickiego *Żona modna*. Wprawdzie poślubiona przez głównego bohatera panna wniosła w posagu „cztery wsie dziedziczne”, jednak okazało się, że tak bardzo różniła się od niego pod względem wyznawanych wartości i stylu życia, że przebywanie z nią było dla szlachcica udręką.

B. Słowa mają moc zmieniania życia. Jestem o tym przekonana/przekonany, ponieważ _____

Potwierdzeniem moich słów są życiowe doświadczenia pilota z *Małego Księcia* Antoine’a de Saint-Exupéry’ego. Kiedy bohater był dzieckiem, usłyszał niezbyt życzliwą krytykę pod adresem swoich rysunków i tak się tym przejął, że zupełnie stracił wiarę w swoje umiejętności. Potem już zawsze rysował z lękiem. Dowodzi tego fragment, w którym Mały Książę prosi go o narysowanie baranka.

6 Przeczytaj tekst rozprawki, która zawiera odpowiedź na pytanie postawione w temacie, i wykonaj zadania.

A. Wzmocnij zaprezentowane argumenty przykładami sytuacji zaczerpniętymi ze wskazanych lektur.

B. Zaznacz na kolorowo wyrażenia służące wprowadzeniu do rozprawki przykładów ilustrujących argumenty.

Temat: *Czy zgadzasz się z twierdzeniem, że miłość rodzicielska to jedno z najsilniejszych ludzkich uczuć?*

Człowiek jest istotą zdolną do przywiązywania się i kochania. W ciągu swojego życia przeżywa zwykle różne rodzaje miłości, tworzy więzi rodzinne, przyjacielskie i romantyczne. Pośród uczuć będących podstawą relacji międzyludzkich miłość rodzicielska zdecydowanie się wyróżnia. Można udowodnić, że należy ona do uczuć najsilniejszych i najpiękniejszych.

Uważam, że miłość rodzicielska zasługuje, by uznać ją za szczególnie potężne uczucie, ponieważ jej składnikami są zazwyczaj ogromna troska, czułość i poświęcenie. Rodzice, którzy kochają swoje dziecko, są w stanie zrobić wszystko dla jego dobra. Potrzebują wiedzieć, że nie dzieje mu się krzywda. Dowodu dostarcza nam **grecki mit o Demeter i Korze**. _____

Kolejnym argumentem przemawiającym za wyjątkową siłą miłości rodzicielskiej jest jej zdolność do wybaczenia. Nikt nie bywa tak wyrozumiały, cierpliwy i skłonny do dawania kolejnej szansy jak kochający rodzic. Można się o tym przekonać, czytając przypowieści biblijne, wyjątkowo mocno jest to ukazane w **przypowieści o synu marnotrawnym**.

Niezwykłą siłę i wartość miłości rodzicielskiej łatwo uzasadnić także tym, jak wielkie cierpienie przeżywają rodzice, którzy utracili dziecko. Ogrom ich rozpacz świadczy o wielkości straty. W historii literatury polskiej nie ma chyba bardziej przekonującego obrazu miłości do zmarłego dziecka niż zawarty w **trenach** Jana Kochanowskiego.

Miłość niejedno ma imię. Z moich rozważań wynika, że miłość rodzicielska potrafi zadziwiać siłą i oddaniem. Nie bez powodu pojawia się w najstarszych tekstach, takich jak mity i przypowieści, oraz inspirowe największe z literackich arcydzieł, jak treny Jana Kochanowskiego. Nie sposób się zatem nie zgodzić, że jest ona jednym z najsilniejszych uczuć przeżywanych przez człowieka.

- 1** Które z wymienionych w punktach A–D sposobów pozyskania uwagi i przychylności odbiorców zastosowano w poniższych wstępach do przemówień? Wpisz w wyznaczonych miejscach literę lub litery spośród A–D.

- A. Budowanie poczucia wspólnoty między mówcą i słuchaczami.
- B. Wzbudzenie przekonania, że tematem jest sprawa, która dotyczy odbiorców.
- C. Zapewnienie o wyjątkowości i ważności podejmowanego tematu.
- D. Zapowiedź nowego ujęcia znanego tematu.

Szanowni zebrani! Z pewnością nie jestem pierwszą osobą, która będzie się was starała przekonać do bardziej ekologicznego stylu życia. Apele o segregowanie śmieci zdążyły nam spowszednieć. Dlatego chciałabym zwrócić waszą uwagę na coś innego. Na inne codzienne wybory, które mogą poprawić sytuację naszej planety. _____

Koleżanki i Koledzy! Święto patrona to doskonały moment, żeby przypomnieć sobie zasady, jakie zdecydowaliśmy się respektować, wstępując w poczet uczniów naszej szkoły. Czyż od ich realizacji nie zależy dobre samopoczucie i sukces nas wszystkich? _____

Drodzy Słuchacze! Wszyscy zdajemy sobie sprawę, że umiejętność niesienia pomocy sprawia, że świat staje się lepszy, a nasze dobre czyny zachęcają do działania tych, którzy jeszcze nie mieli okazji zaangażować się w pomaganie innym. Zabieram dziś głos w imieniu Zrzeszenia Miłośników Zwierząt, by zachęcić was do realizowania z nami projektów, których celem jest poprawa jakości życia zwierząt. Zwracam się do was, bo wiem, że los mieszkańców schroniska nie jest wam obojętny. _____

Dla dociekliwych

- 2** Odszukaj w internecie jedno z wymienionych przemówień i napisz, o czym mówił jego autor. Zapisz w zeszycie dwa argumenty, którymi się posłużył, oraz dwa przykładowe środki retoryczne.

- Odczyt noblowski Wisławy Szymborskiej w 1996 r.
- Przemówienie Steve’a Jobsa na rozdaniu dyplomów na Uniwersytecie Stanforda z 12 czerwca 2005 r.
- Homilia na placu Zwycięstwa w Warszawie wygłoszona przez Jana Pawła II 2 czerwca 1979 r.

- 3 Przeczytaj wstęp do przemówienia, a następnie nazwij podkreślone i ponumerowane środki retoryczne.

Koleżanki i Koledzy!

O czym mogłabym mówić podczas Światowego Dnia Książki, jeśli nie o przyjemności płynącej z czytania? (1.) Wierzę, że nie trzeba was do tego przekonywać. Obcowanie z literaturą to niewątpliwie jedna z najlepszych i najprzyjemniejszych (2.) rzeczy pod słońcem. Obcowanie z literaturą (3.) to okazja do lepszego poznania siebie. Wszyscy się z tym zgodzimy. (4.) Czy nie macie jednak wrażenia, że część twórczości literackiej pozostaje niedoceniona? W moim odczuciu jest nią poezja, dlatego pragnę was do niej zachęcić. Nie pozwólcie (4.), by kojarzyła się wam tylko z niezrozumiałym zestawieniem słów. Nie dajcie się zwieść uprzedzeniom! (5.)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- 4 Przeredaguj podany wstęp przemówienia tak, aby wystąpiły w nim zabiegi językowe wymienione w ramce.

bezpośredni zwrot do słuchaczy, zdanie rozkazujące, pytanie retoryczne,
czasownik w pierwszej osobie liczby mnogiej

Powieści fantasy często traktowane są przez dorosłych jako literatura gorszej jakości. Czytelnicy tego gatunku niejednokrotnie są zachęcani, by wreszcie przeczytali „coś wartościowego”. Nie zgadzam się z takim podejściem do fantasy. To niesprawiedliwe uogólnienie. Uważam, że wśród książek fantasy są dzieła wybitne. Bywają oczywiście także książki mniej interesujące, ale tak samo jest z dziełami realistycznymi.

- 5 Przeczytaj podany fragment przemówienia i wykonaj polecenia.

Fragment ostatniego przemówienia radiowego prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego, wygłoszonego 23 września 1939 r. do mieszkańców stolicy.

Chciałem, by Warszawa była wielka. Wierzyłem, że wielka będzie. Ja i moi współpracownicy kreśliśmy plany, robiliśmy szkice wielkiej Warszawy przyszłości. I Warszawa jest wielka.

Prędzej to nastąpiło, niż przypuszczaliśmy. Nie za lat pięćdziesiąt, nie za sto, lecz dziś widzę wielką Warszawę. Gdy teraz do was mówię, widzę ją przez okna w całej wielkości i chwale, otoczoną kłębam dymu, rozczzerwioną płomieniami ognia, wspaniałą, niezniszczalną, wielką, walczącą Warszawę.

I choć tam, gdzie miały być wspaniałe sierocińce – gruzy leżą, choć tam, gdzie miały być parki – dziś są barykady gęsto trupami pokryte, choć płoną nasze biblioteki, choć palą się szpitale – nie za lat pięćdziesiąt, nie za sto, lecz dziś Warszawa broniąca honoru Polski jest u szczytu swej wielkości i chwały [...].

Po raz ostatni odwołuję się do naszych sojuszników. Już nie proszę o pomoc. Na to już nie czas. Żądam pomsty za spalone kościoły, za zniszczone zabytki, za łzy i krew niewinnie mordowanych, za mękę rozrywanych bombami, palonych ogniem pocisków fosforowych, uduszonych w zawalonych schronach i piwnicach.

Niech wszystkie stacje radiowe, a zwłaszcza stacje francuskie, które nas słyszą, powtórzą całemu światu: Warszawa się broni, Warszawa walczy! Jeszcze Polska nie zginęła!

Stanisław Kopf, *Lata okupacji: kronika fotograficzna walczącej Warszawy*, fragmenty

- A.** Wypisz z pierwszego akapitu tezę mówcy i wyjaśnij jej znaczenie na podstawie całego przemówienia.

- B.** Na podstawie trzech pierwszych akapitów określ, kim są adresaci przemówienia.

- C.** Jakiego rodzaju argumentów użył mówca? Uzasadnij swoją odpowiedź.

---

6 Wykonaj polecenia.

A. Zbierz trzy argumenty, których użyjesz w przemówieniu przekonującym rówieśników, że warto znać twórczość Jana Kochanowskiego. Przy każdym argumencie wymień tytuły utworów pisarza, które wykorzystasz jako przykłady.

B. Ułóż wstęp swojej mowy.

C. Zredaguj zakończenie, w którym odwołasz się do wstępu oraz do użytych argumentów.

- 1** Wpisz podane zalety utworów fabularnych do odpowiednich rubryk tabeli. Podkreśl we fragmentach recenzji sformułowania służące do wprowadzania ocen.

wyrazistość postaci, spójność postaci, wartościowe przesłanie, sugestywność scen,
ważna tematyka

Fragment recenzji	Zaletą tej książki/ tego filmu jest
Z pewnością należy docenić w <i>Złodzieju pioruna</i> Ricka Riordana dobrze skonstruowane postacie. Choć jest to nastawiona na wartką akcję powieść przygodowa, jej bohaterowie zachowują się zrozumiale i konsekwentnie – ich charakter czy motywacje nie zmieniają się nagle bez uzasadnienia. Ich myśli, uczucia, przeszłe doświadczenia i aktualne uczynki z siebie wynikają.	
Rzeczą, która czyni film <i>Jak zostać królem</i> wartym polecenia, jest płynąca z niego mądrość. Uważam, że nigdy za wiele filmów czy książek utwierdzających nas w przekonaniu, że nie należy się poddawać i że zawsze znajdą się ludzie gotowi nas wesprzeć w naszych osobistych zmaganiach.	
W <i>Stowarzyszeniu umarłych poetów</i> każdy z głównych bohaterów jest „jakiś”. Nie sposób ich ze sobą pomylić. Marzyciel Neil, nieśmiały Todd, buntowniczy Charlie, zakochany Knox... Z łatwością zapadają w pamięć, bo każdy z nich ma jasno określony temperament, charakter, hierarchię wartości, cel.	
<i>Bezdomny ptak</i> Glorii Whelan to książka zasługująca na uwagę nie tylko dlatego, że jest niesamowicie ciekawa, lecz także dlatego, że jest bardzo istotna. Dotyka jednego z palących problemów współczesnego świata – niesprawiedliwego traktowania kobiet w krajach Wschodu, w tym wypadku – w Indiach.	
Filmu <i>Pojutrze</i> mocno wpływa na myśli i wyobraźnię odbiorcy. Trudno nie poczuć się co najmniej nieswojo, oglądając ludzi bezradnych wobec szalejących żywiołów. Niektóre fragmenty dosłownie zapierają dech i na długo zapadają w pamięć.	

2 Porównaj trzy opinie o książce. Jaką różnicę między nimi dostrzegasz? Która opinia wydaje Ci się najbardziej przydatna? Uzasadnij swoje zdanie.

- *Drzewo kłamstw* Frances Hardinge to naprawdę wartościowa książka. Poleciłabym ją każdej młodej osobie lubiącej sięgać po nieco ambitniejsze tytuły.
- *Drzewo kłamstw* Frances Hardinge to naprawdę wartościowa książka. Nie tylko zapewnia rozrywkę, lecz także poszerza wiedzę i pobudza do refleksji. Poleciłabym ją każdej młodej osobie lubiącej sięgać po nieco ambitniejsze tytuły.
- *Drzewo kłamstw* Frances Hardinge to naprawdę wartościowa książka. Nie tylko zapewnia rozrywkę dzięki wątkowi detektywistycznemu, lecz także poszerza wiedzę i pobudza do refleksji. Można się z niej wiele dowiedzieć na temat życia w wiktoriańskiej Anglii. Poleciłabym ją każdej młodej osobie lubiącej sięgać po nieco ambitniejsze tytuły.

---

3 Uzasadnij, że nie warto kupować książek, którym w recenzjach wytyka się podane wady. W tym celu wyjaśnij, jakich usterek może się spodziewać czytelnik.

- Akcja poprowadzona jest w sposób chaotyczny.

- Fabuła rozczarowuje schematycznością.

- Postacie są papierowe.

- ★ 4 Przeczytaj fragment recenzji książki *Podróż* Franceski Sanny, napisanej przez Joannę Olech. Wymień trzy zalety, które – zdaniem recenzentki – czynią tę pozycję zachwycającą, dojrzałą, mądrą i wyrafinowaną. Nie cytuj.

Zachwycający wizualnie picturebook¹ o ucieczce z kraju pogrążonego w wojnie. Ta skromna obrazkowa opowieść jest dziełem włoskiej wolontariuszki, która w obozie dla uchodźców wysłuchiwała relacji dzieci ocalonych z wojennego zamętu. Zebrane razem i przefiltrowane przez wyobraźnię młodej artystki świadectwa małych uciekinierów złożyły się w prostą historię o „podróży” pełnej strachu i niebezpieczeństw.

Sanna nie epatuje² brutalnością, stroni od sentymentalizmu³. Lapidarnym⁴ językiem dzieci relacjonuje etapy podróży, a obrazem dopowiada podteksty. Tłumione, traumatyczne uczucia zawarte są w pięknych sugestywnych obrazach, które [...] językiem metafory oddają dramat uchodźców. [...]

Książka przemawia do czytelnika dwojako: zachwyca wyrafinowaną, estetyczną formą i zarazem podejmuje temat, który koniecznie trzeba zrozumieć i „oswoić” w rozmowie z dziećmi. *Podróż* jest dojrzałą, mądrą książką, tłumaczoną na kilka języków.

„Książki. Magazyn do Czytania” nr 3 (22), wrzesień 2016

¹ *Picturebook* [pikczerbuk] – książka obrazkowa.

² *Epatować* – celowo szokować.

³ *Sentymentalizm* – tu: przesadna uczuciowość.

⁴ *Lapidarny* – zwięzły, wyrazisty.

- 5 Obejrzyj dostępny w serwisie YouTube krótkometrażowy film animowany *Tsumiki no ie*. Napisz w zeszycie jego recenzję. Postępuj według podanego planu.

- A. Podaj najistotniejsze informacje na temat twórcy i nagród, które otrzymał za tę produkcję. W tym celu odszukaj odpowiednie informacje w internecie.
- B. Przedstaw w ogólny sposób treść filmu.
- C. Wypowiedz się na temat: tempa akcji, zastosowanych środków budowania nastroju, np. muzyki, stylu ilustracji, oryginalności i ważności przesłania.
- D. Wyraż opinię, czy warto obejrzeć ten film.

6 Uzupełnij recenzję zgodnie ze wskazówkami.

_____

Zemsta to komedia Aleksandra Fredry, która jest lekturą obowiązkową każdego ucznia kończącego szkołę podstawową. Jak to z lekturami bywa, nie wszystkie czyta się z zapartym tchem. „O, zgrozo! znowu coś sprzed dwóch wieków” – przeszło mi przez myśl, gdy polonistka zachęcała do rzetelnej lektury.

Nadaj tytuł swojej recenzji.

Napisz o swoich odczuciach po lekturze.

Utwór opowiada o _____

Podaj informacje na temat dzieła, jego problematyki.

Współczesny nastolatek, czytając dramat, _____

Napisz, czego dowiaduje się współczesny czytelnik.

Niewątpliwie na szczególną uwagę w utworze zasługuje _____

Oceń elementy utworu, np. kompozycję, humor. Pamiętaj o uzasadnieniu swojej opinii.

Moim zdaniem _____

Podsumuj swoją recenzję. Wyraź opinię o utworze.

Sprawdź, czy potrafisz

Zadanie 1.

Wyjaśnij, czym będą się różnić rozprawki napisane na podane tematy.

Temat 1.

Dowiedź słuszności słów Ignacego Krasickiego: *Miłe złego początki, lecz koniec żałosny*. Odwołaj się w swojej pracy do lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego.

Temat 2.

Rozważ trafność słów Ignacego Krasickiego: *Miłe złego początki, lecz koniec żałosny*. Odwołaj się w swojej pracy do lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego.

- W której lekturze obowiązkowej autorstwa Ignacego Krasickiego można znaleźć postacie i wydarzenia potwierdzające słuszność tezy *Miłe złego początki, lecz koniec żałosny*? Podaj tytuł tego utworu. _____

Zadanie 2.

Napisz, jakich argumentów na poparcie tezy *Nikt nie jest stworzony do tego, by być samotną wyspą* dostarczają podane lektury.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7HKSV

Fraszka <i>Na zachowanie</i>	Opowieść wigilijna	Mały Książę

- Zredaguj w zeszycie wstęp rozprawki na podany w poleceniu temat.

Zadanie 3.

Spośród lektur, w których kluczową rolę odgrywa motyw miłości, wybierz tytuły potwierdzające słuszność podanych stwierdzeń. Do jednego stwierdzenia możesz przyporządkować więcej niż jeden tytuł.

Mit o Orfeuszu i Eurydyce, Mały Książę, Balladyna, Zemsta, Świtezianka

A. Miłość bywa ślepa.

B. Miłość czyni człowieka bezbronnym i podatnym na zranienie.

C. Miłość potrafi rzucić wyzwanie nawet śmierci.

• Wybierz jedno stwierdzenie i uzasadnij swój wybór lektur.

Stwierdzenie: _____

Uzasadnienie wyboru: _____

Zadanie 4.

Wyobraź sobie, że Kora po raz pierwszy wraca do Demeter z Hadesu. Zredaguj w zeszycie opis przeżyć wewnętrznych bohaterki, która właśnie opuściła świat podziemny. W wypowiedzi wykorzystaj także elementy opisu krajobrazu. Możesz zacząć słowami: *Jak cudownie móc znowu poczuć na twarzy promienie słońca...*

Zadanie 5.

Twoim zadaniem jest przygotować przemówienie w obronie lektur. Chcesz udowodnić, że warto czytać lektury, bo pokazują, co jest w życiu wartością rzeczywistą, a co tylko pozorną. Zapisz w zeszycie tytuły dwóch utworów epickich i dwóch utworów lirycznych spośród lektur obowiązkowych, do których się odwołasz w swojej argumentacji.

Zadanie 6.

A. Przygotuj pisemne uzasadnienie, że w podanych lekturach jest obecny motyw:

- konfliktu: *Żona modna*, *Zemsta*

- podróży: *Mały Książę*, *Opowieść wigilijna*

B. Wybierz jedną lekturę i wyjaśnij, w jaki sposób autor wykorzystał dany motyw. Jaki efekt dzięki temu osiągnął, do jakich refleksji zainspirował?

Przykład: Motyw podróży występuje w powieści „W pustyni i w puszczy”, ponieważ Staś i Nel zostają porwani i zmuszeni, by przebyć na przełaj całą Afrykę – od Egiptu do Kilimandżaro. Dzięki motywowi podróży Henryk Sienkiewicz zyskał okazję zaprezentowania czytelnikowi, jak fascynujące, a zarazem niebezpieczne, mogą być odległe kraje i kultury.

Zadanie 7.

Zredaguj w zeszycie dialog, który na temat własnych doświadczeń mógłby przeprowadzić Scrooge z Małym Księciem.

Wykonaj
ćwiczenie
docwiczenia.pl
Kod: S7U8TP

Zestaw 1 – zadania do tekstów

Podręcznik, s. 348–349

Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania 1.–4.

Wisława Szymborska

Ludzie na moście

fragment

Dziwna planeta i dziwni na niej ci ludzie.
Ulegają czasowi, ale nie chcą go uznać.
Mają sposoby, żeby swój sprzeciw wyrazić.
Robią obrazki jak na przykład ten:

Nic szczególnego na pierwszy rzut oka.
Widać wodę.
Widać jeden z jej brzegów.
Widać czółno mozolnie płynące pod prąd.
Widać nad wodą most i widać ludzi na moście.
Ludzie wyraźnie przyspieszają kroku,
bo właśnie z ciemnej chmury
zaczął deszcz ostro zacinać.

Utagawa Hiroshige, *Nagła ulewa na moście Ohashi i brzeg Atake*

- E 1** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wiersz zawiera refleksję na temat postawy ludzi wobec upływającego czasu.	P	F
Obraz ludzi na moście został przywołany, aby zwrócić uwagę na brak zgody spacerujących na brzydką pogodę.	P	F

- 2** Jaki obraz ludzi nakreślił podmiot liryczny w pierwszej zwrotce utworu? Jakimi środkami stylistycznymi w tym celu się posłużył?

- ★ 3 Wyjaśnij, w jakim celu w drugiej zwrotce została zastosowana anafora. W odpowiedzi odwołaj się do grafiki Utagawy Hiroshige.

- Ⓔ 4 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Obraz poetycki w drugiej strofie wiersza został zbudowany za pomocą nagromadzenia

- A. wyszukanych metafor.
- B. epitetów oddziałujących na zmysł wzroku.
- C. czasowników wskazujących na zmienność świata.
- D. rzeczowników nazywających elementy rzeczywistości.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 5.–9.

Ryszard Kapuściński

Heban

fragment

Słoń jest naprawdę duży, ma przenikliwe, świdrujące spojrzenie i milczy. Nie wiemy, co się w jego potężnym łbie dzieje, co robi za sekundę. Stoi chwilę, a potem zaczyna się przechadzać między stołami. Przy stołach martwa cisza, wszyscy siedzą znieruchomiali ze strachu, sparaliżowani. Nie można się ruszyć, bo a nuż wyzwoli to jego furie, a jest szybki, przed słońmi się nie ucieknie. Z drugiej strony, siedząc nieruchomo, człowiek wystawia się na jego atak: ginie się zmiażdżonym nogami olbrzyma.

Więc słoń przechadza się, patrzy na zastawione stoły, na światło, na zmartwiałych ludzi. Widać po jego ruchach, po kołysaniu głowy, że waha się, ciągle nie może podjąć decyzji. Trwa to i trwa w nieskończoność, całą lodowatą wieczność. W pewnym momencie chwytam jego spojrzenie. Patrzył na nas uważnie, ciężko, była w tych oczach jakaś głęboka, nieruchoma posępność.

W końcu, obszedłszy kilka razy stoły i polanę, słoń zostawił nas, odszedł i roztopił się w ciemnościach. Kiedy ustało dudnienie ziemi i mrok znieruchomiał, ktoś z siedzących koło mnie Tanzańczyków spytał: – Widziałeś? – Tak – odparłem, na wpół jeszcze zmartwiał. – To był słoń. – Nie – odpowiedział. – Duch Afryki przybiera zawsze postać słonia. Bo słonia nie może pokonać żadne zwierzę. Ani lew, ani bawół, ani wąż.

- E 5** Uzupełnij zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

O zdarzeniu przedstawionym w tekście opowiada narrator **A/B**, o czym świadczy fragment tekstu **C/D**.

- A. pierwszoosobowy   C. *Stoi chwilę, a potem zaczyna się przechadzać między stołami.*
B. trzecioosobowy   D. *W pewnym momencie chwytam jego spojrzenie.*

- E 6** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeżeli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeżeli jest fałszywe.

Sformułowanie <i>roztopił się w ciemnościach</i> to przenośnia, która podkreśla głębię panującego mroku.	P	F
Wypowiedzenie kończące tekst zawiera porównanie, które ukazuje wrogość między zwierzętami.	P	F

przenośnia

- E 7** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Za pomocą przenośni *lodowata wieczność* autor wyraził

- A. emocje słonia w opisanej sytuacji.
B. odczucia związane z temperaturą.
C. odczucia związane z upływem czasu.
D. zniecierpliwienie wywołane sytuacją.

- E 8** Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A lub B i jej uzasadnienie spośród 1.–3.

W ostatnim akapicie autor zastosował

A.	mowę zależną,	aby	1.	zrelacjonować rozmowę, w której uczestniczył, bez jej cytowania.
			2.	wiernie przytoczyć rozmowę z innym uczestnikiem opisywanego zdarzenia.
B.	mowę niezależną,		3.	skomentować zachowanie osób znajdujących się obok.

- ★ **9** Na podstawie tekstu wyjaśnij ustnie, czego symbolem – według Tanzańczyków – jest słoń. Jakie cechy mu przypisują?

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 10.–12.

Jan Sztaudynger

Chorągiewka

Wiatr przyganiał¹ chorągiewce,
 Że się zdeklarować² nie chce.
 – Ależ moje przekonania
 Zależą od kierunku wiania!

¹ Przyganiał – robił zarzuty.

² Zdeklarować – określić swoje poglądy.

- 10** Wyjaśnij, za pomocą jakiego środka stylistycznego zostali przedstawieni bohaterowie utworu. Cemu służy ten zabieg? W tym celu uzupełnij zdania.

Bohaterowie utworu zostali przedstawieni za pomocą _____.

Zabieg ten służy _____.

- E 11** Uzupełnij zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Utwór Jana Sztaudyngera jest **A/B**, o czym świadczy obecność **C/D**.

A. rytmiczny

C. rymów

B. pozbawiony rytmu

D. środków stylistycznych

- E 12** Którym z podanych związków frazeologicznych można oddać sens wypowiedzi chorągiewki? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. *Każdy kij ma dwa końce.*

B. *Dać komuś broń do ręki.*

C. *Dolewać oliwy do ognia.*

D. *Przyganiał kotłowi garnkowi.*

- Wyjaśnij znaczenie wybranego związku frazeologicznego.

Zestaw 2 – zadania do tekstów

Podręcznik, s. 348–349, 351

Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania 1.–7.

Jonasz Kofta

Trzeba marzyć

Żeby coś się zdarzyło
Żeby mogło się zdarzyć
I zjawiała się miłość
Trzeba marzyć
Zamiast dmuchać na zimne
Na gorącym się sparzyć
Z deszczu pobiec pod rynnę
Trzeba marzyć

Gdy spadają jak liście
Kartki dat z kalendarzy
Kiedy szaro i mgliście
Trzeba marzyć
W chłodnej, pustej godzinie
Na swój los się odważyć
Nim twe szczęście cię minie
Trzeba marzyć

W rytmie wiecznej tęsknoty
Wraca fala do plaży
Ty pamiętaj wciąż o tym
Trzeba marzyć
Żeby coś się zdarzyło
Żeby mogło się zdarzyć
I zjawiała się miłość
Trzeba marzyć

- E 1** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wiersz Jonasza Kofty ma charakter apelu.	P	F
W utworze <i>Trzeba marzyć</i> panuje nastrój niepokoju.	P	F

- 2** Wykonaj zadania.

A. Wyjaśnij, co oznaczają:

- powiedzenie: *Kto się na gorącym sparzył, ten na zimne dmucha* – _____

- związek frazeologiczny *wpaść z deszczu pod rynnę* – _____

B. Na podstawie pierwszej zwrotki utworu napisz, jaką postawę wobec życia warto przyjąć. Nie cytuj.

- E 3** Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz właściwą odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Na początku drugiej strofy *Gdy spadają jak liście / Kartki dat z kalendarzy* występuje **A/B**, które służy obrazowemu podkreśleniu **C/D**.

- A. uosobienie
B. porównanie

- C. zmienności pór roku
D. tempa upływu czasu

- 4 Wypisz z tekstu powtórzenia. Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią w utworze.

- E** 5 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wypowiedzi podmiotu lirycznego pojawiły się epitety *Kiedy szaro i mgliście, W chłodnej, pustej godzinie*. Mają one za zadanie uświadomić adresatom utworu, żeby marzyli

- A. w szare jesienne dni.
- B. w zależności od nastroju.
- C. bez względu na okoliczności.
- D. w ściśle określonych sytuacjach.

- 6 Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa *Na swój los się odważyć*.

- 7 Znaczenie którego z podanych związków frazeologicznych jest zgodne z postawą podmiotu lirycznego? Uzasadnij swoją odpowiedź.

- A. *Być kowalem swojego losu*
- B. *Być zdanym na łaskę losu*

Wybór związku frazeologicznego: _____

Uzasadnienie: _____

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 8.–11.

Krystyna Doroszewicz

Imię jak cień

Ewa, bohaterka książki Doroty Terakowskiej „Ono”, myśli o sobie tak: „Gdybym miała na imię Andżelika, od razu byłabym kimś innym. Andżelikę na pewno spotykałyby w życiu romantyczne przygody, Sandra byłaby bogata, a Patrycja powinna być elegancka. [...] Dostajesz imię i stajesz się kimś konkretnym. [...] A kim jest Ewa? Nikim w tłumie Ew”. Człowiek obdarzony imieniem staje się kimś konkretnym, określonym – najpierw dla otoczenia, a później dla samego siebie. [...]

Imię jest jednym z najwcześniej usłyszanych przez dziecko słów. [...] psychologowie wykazali, że już pięciomiesięczne niemowlę rozpoznaje dźwięk własnego imienia. Zaobserwowali, że powtarzanego mu jego imienia słucha dłużej niż innych. W późniejszym okresie życia występuje zjawisko *cocktail party* [czyt.: koktajl party], którego elementem jest szczególna wrażliwość na własne imię. [...]

Wielu psychologów [...] podkreślało i podkreśla, że poczucie tożsamości tworzy się wokół imienia, które stopniowo staje się symbolem całej osoby. Na pytanie: „Kim jesteś?”, ludzie bardzo często odpowiadają, podając swoje imię. [...] Ciekawe związki zachodzą pomiędzy akceptacją własnego imienia a akceptacją siebie samego. [...] ludzie lubiący swoje imiona na ogół lubią też siebie. [...]

Imiona są elementem kultury danego społeczeństwa. Tak jak kultura zawiera w sobie elementy tradycji i nowości, tak wśród imion znajdują się zarówno nadawane dzieciom od pokoleń, jak i nowe, wymyślane przez rodziców lub pochodzące z innych kultur. Powstawanie nowych imion nie zagraża w żaden sposób kulturze, ale może zaszkodzić ich posiadaczom. Wybujała fantazja rodziców (Renona) i niedopasowanie imienia do dziecka (otyły Romeo), do nazwiska (Esmeralda Dorsz) czy do zawodu (balerina o imieniu Berta) mogą utrudnić życie, a nawet prowadzić do zaburzeń. [...]

Zatem źle dobrane, kłopotliwe imię może narażać dziecko na kpiny i odrzucenie przez rówieśników. Elizabeth Hurlock [czyt.: elizabet harlok] i Alfred Adler¹ twierdzą, że zakłopotanie, wstyd przeżywany w sytuacjach wymagających przedstawienia się może prowadzić do rozwoju nieśmiałości i poczucia niższości. Warto o tym pamiętać, gdyż jak pisze Ludwik Jerzy Kern:

„Imię to słowna forma cienia.
To coś, co w szczęściu czy też w bidzie
Jak cień z człowiekiem przez życie idzie”.

„Charaktery” 2005, nr 7, fragmenty

¹ Elizabeth Hurlock, Alfred Adler – psychologowie.

- E 8** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Tytuł tekstu nawiązuje do zacytowanych słów Ludwika Jerzego Kerna.	P	F
Tekst Krystyny Doroszewicz ma charakter naukowy, ponieważ jest w nim mowa o obserwacjach poczynionych przez psychologów.	P	F

- E 9** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Informacja o tym, iż wielu ludzi uważa, że imię ich definiuje, znajduje się w akapicie

- A. drugim.
- B. trzecim.
- C. piątym.
- D. czwartym.

- 10** Podaj przykład bohatera literackiego, o którym można powiedzieć, że jego nazwa informuje o tym, jaką jest osobą. Uzasadnij swój wybór, podając cechy tej postaci i potwierdzające je przykłady zachowań.

Bohater: _____

Uzasadnienie: _____

_____
_____

- 11** Wyjaśnij, w jakim celu autorka przytoczyła cytaty z Ludwika Jerzego Kerna w zakończeniu swojej wypowiedzi.

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Zestaw 3 – zadania do tekstów

Podręcznik, s. 345, 348–349

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–5.

Krzysztof Szymborski

Po nas przyjdą tylko maszyny

Człowiek strzela – Pan Bóg kule nosi. To stare porzekadło opisuje znakomicie konsekwencje naukowych odkryć i technicznych wynalazków. Kiedy na przykład wymyślono i skonstruowano pierwszy laser, nikomu nie przyszło do głowy, że zostanie on po latach zainstalowany w każdej kasie sklepowej i będzie służyć do odczytywania kodów kreskowych na kupowanych towarach. Innowacja ta doprowadziła do rewolucyjnych zmian w handlu, pozwalając na automatyczną inwentaryzację. Radar wynaleziony w czasie II wojny światowej miał ostrzegać Brytyjczyków przed niemieckimi nalotami na Londyn. Dziś każdy nowy samochód wyposażony jest w kilka radarów ostrzegających kierowców przed niewidocznymi przeszkodami w czasie cofania lub informujących o wtargnięciu pieszego na jezdnię.

Charakter wynalazków z czasem znacząco się zmieniał. W początkowej fazie rewolucji przemysłowej miały one za główny cel zastąpienie ludzkich mięśni. Później zaczęły zastępować zmysły (słuch, wzrok, węch czy dotyk), by w końcu przejąć wyższe funkcje nerwowe mózgu.

Pozostańmy przy samochodach. Przewidzieć można – o czym wiele razy pisałem – że w niedalekiej przyszłości ludzie nadal będą zdolni do ich prowadzenia, ale maszyny, czyli samochody, będą to robić lepiej. Osobiście mam nadzieję, że samosterowne auto stanie się powszechnie dostępne, zanim ukończę 90 lat i stracę znaczną część wzroku i słuchu – nie mówiąc o refleksie.

W tym procesie jest coś symbolicznego. Można powiedzieć, że całe nasze życie zostanie w końcu zdominowane przez pojazdy bez kierowców. I nie chodzi tu tylko o komunikację, ale także o ekonomię, kulturę i politykę. Ludzie staną się „obiektami”, niekiedy ozdobnymi, niekiedy kłopotliwymi, które będą po prostu przemieszczane automatycznie z miejsca na miejsce, a w międzyczasie będą wykonywały rozmaite pozorowane czynności. W końcu maszynom może się to znudzić i zdecydują, że nie jesteśmy im już potrzebni. [...]

Co nam pozostaje? Jeśli maszyny nie zgodzą się dzielić z nami Ziemi, to ludzkość może wynegocjować jeszcze opcję kosmicznej emigracji i przenieść się na Marsa.

„Wiedza i Życie” 2017, nr 5, fragmenty

- 1** Przekształć tytuł tekstu ze zdania twierdzącego w zdanie pytające.

- 2** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Pierwsze zdanie w pierwszym akapicie tekstu pełni funkcję

- A. przykładu skutków wprowadzenia naukowych i technicznych wynalazków.
- B. argumentu zaprzeczającego tezie postawionej przez autora tekstu.
- C. elementu spajającego poszczególne części tekstu.
- D. ciekawego wprowadzenia do tematu.

- 3** Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Na przestrzeni czasu oczekiwania względem wynalazków się zmieniły.	P	F
W przyszłości ludzie utracą umiejętność kierowania pojazdami.	P	F

- 4** Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie spośród 1.–3.

Tekst ma charakter

A.	obiektywny,	ponieważ autor	1.	ujawnia swoją opinię poprzez zastosowanie czasowników w 1. os. lp.
			2.	stosuje tylko nieosobowe formy czasowników.
B.	subiektywny,		3.	nie ujawnia swojej opinii.

- 5** Sformułuj główną myśl ostatniego akapitu tekstu.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 6.–14.

Juliusz Słowacki

Balladyna

fragment

Akt 1. Scena 1.

[...] *Wchodzi Filon, pasterz.*

Zamyślony – fantastycznie we wstążki i kwiaty ubrany

FILON

z egzaltacją¹

O! złote słońce! drzewa ukochane!

O! ty strumieniu, który po kamkach

Z płaczącym szumem toczysz fale szklane²!

Rozmłowane w jęczących słowikach

Róże wiosenne! z wami Filon skona!

Bo Filon marzył los Endymijona³,

Marzył, że kiedyś po blasku miesiąca

Biała bogini, różami wieńczona,

Z niebios błękitnych przypłynie, i drżąca

Czoło pochyli, a koralowemi⁴

Ustami usta moje rozplomieni.

Ach! tak marzyłem! Ale na tej ziemi

Nie ma Dyjanny⁵. Samotny uwiędnę

Jako fijołek⁶ – albo kwiat jesieni.

¹ *Egzaltacja* – przesadne wyrażanie uczuć.

² *Śklane* – szklane.

³ *Los Endymijona* – Endymion, pasterz grecki, pokochał boginię łowów Dianę.

⁴ *Koralowemi* – koralowymi (czerwonymi).

⁵ *Dyjanny* – Diany.

⁶ *Fijołek* – fiołek.

6 Określ, co jest powodem zmartwienia Filona.

- 7** Jaki jest Filon? O czym świadczą liczne wykrzyknienia w jego wypowiedzi? Na podstawie zachowania, wyglądu i sposobu mówienia tego bohatera wymień przynajmniej dwie jego cechy.

- ★ **8** Podaj przykład uosobienia i określ, w jakim celu zostało użyte.

- 9** Wykonaj zadania.

A. Wypisz z tekstu epitety określające podane rzeczowniki i nazwij część mowy, którą zostały wyrażone.

Przykład: słońce: złote – przymiotnik

fale – _____ – _____

bogini – _____ – _____

niebios – _____ – _____

B. Napisz, na jakie zmysły oddziałują te epitety.

- 10** Udowodnij, że podany fragment tekstu należy do rodzaju literackiego zwanego dramatem. W tym celu wypisz dwie cechy, które o tym świadczą.

- 11** Zacytuj fragment, w którym Filon mówi, jaka przyszłość czeka go bez ukochanej. Jakiego środka stylistycznego użył poeta, aby przedstawić los bohatera?

Cytat: _____

_____

Nazwa środka stylistycznego: _____

adresat

- 12** Uzupełnij schemat oraz wniosek.

FILON ZWRACA SIĘ DO

_____

Wszystkie te rzeczowniki występują w _____, dlatego nadają wypowiedzi Filona uroczysty charakter. Taki typ zwrotu do kogoś lub czegoś to _____.

- 13** Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że miłość może być siłą niszczycielską? Podaj jeden argument wraz z przykładem z lektury obowiązkowej na poparcie swojego stanowiska.

_____

_____

_____

- 14** Podaj przykład bohaterów z lektury obowiązkowej, których miłość okazała się siłą budującą i pokonała liczne przeszkody.

Bohaterowie: _____

Tytuł utworu: _____

Pokonane przeszkody: _____

_____

_____